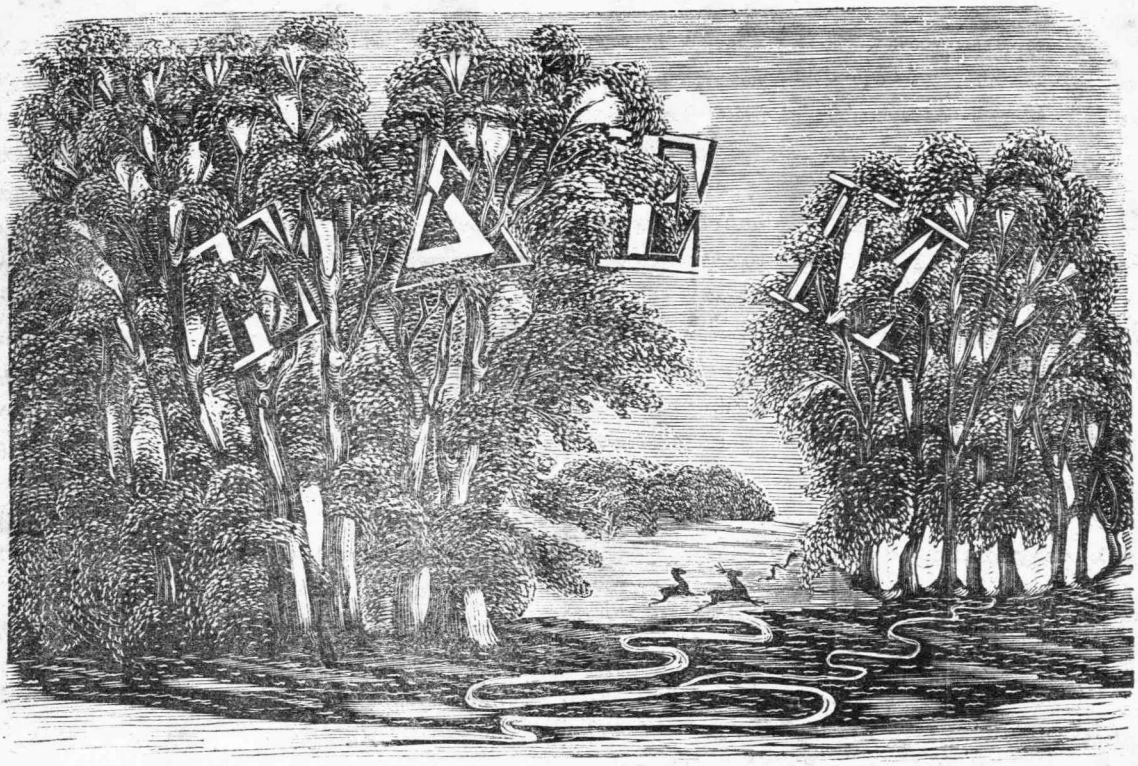

ΣΥΓΓΡΑΜΜΑ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ

ΦΥΛΛΑΔΙΟΝ Α'. ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΥ 15 1862. ΕΤΟΣ Α'.

ΕΙΔΟΠΟΙΗΣΕΙΣ.

Α'. Τὸ σύγγραμμα ἡμῶν θέλει ἐκδίδεσθαι κατὰ δεκαπένθημερίαν εἰς δύο τυπογραφικὰ φύλλα καὶ ὄχι καθ' ἑβδομάδα εἰς ἓν ὡς προηγγέλθη. Τὸ μέτρον τοῦτο ἐλάβομεν ἵνα τὸ φύλλον ᾖ περιεκτικώτερον καὶ κατὰ συνέπειαν ποικιλλωτέρα ἡ ὕλη.

Β'. Ὅσοι τῶν Κυρίων ἐπιθυμοῦσι νὰ γίνωσιν συνδρομηταί, ὀφείλουσι μετὰ τὴν παραλαβὴν τοῦ Α'. καὶ Β'. φύλλου νὰ προκαταβάλλωσι τὴν συνδρομήν των.

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΦΙΛΟΛΟΓΙΑ.

ΜΕΛΕΤΑΙ ΕΠΙ ΤΟΥ ΙΣΟΚΡΑΤΟΥΣ

Ὑπὸ τοῦ Γάλλου ΕΡΝΕΣΤΟΥ ΧΑΒΕ (ERNEST HAVET)

(Μετάφρασις Ι. Χ. Κ.)

Οἱ ἐπὶ τῆς ἀρχαίας φιλολογίας ἀκαταπαύστως ἐνασχολούμενοι κριτικοὶ δὲν παύουσιν, ἀκολουθοῦντες πάντοτε τὰ ἴχνη τοῦ Ἱερωνύμου Βὸλφ, (Jerôme Wolf) Ἑρρίκου Ἐστιέννου, (Henri Estienne) Ὠγὲρ, (Auger) Κοραῆ καὶ Βέκκερ, (Bekker) νὰ δημοσιεύσωσι καθ' ἑκάστην πονήματα ἐπὶ τοῦ Ἰσοκράτους, οἱ δὲ τὴν ἱστορίαν τῆς Ἑλληνικῆς φιλολογίας συγγράφοντες κατατάττουσι δικαίως τὸν ῥήτορα ἐν ταύτῃ (α). Ἀλλὰ μεταξὺ τῶν κλασ-

(α) Pierron. Histoire de la Litterature Grecque 1850.

σικῶν τῶν περικλεῶν χρόνων τῆς Ἑλλάδος, ὁ Ἰσοκράτης μόνος παρηγκωνίσθη, καὶ δὲν εἶναι γνωστὸς εἰμὴ εἰς τὰ σχολεῖα. Ὁ Φενελὼν μετεχειρίσθη τὸ ὄνομά του ἵνα καταδικάσῃ τὴν ῥητορικήν, ἀλλ' ἐκ τοῦ τρόπου μεθ' οὗ οὗτος περὶ τοῦ ῥήτορος ὁμιλεῖ, ἀρκούντως δείκνυσι ὅτι ὀλίγον ἐννόησεν αὐτόν. Ἀγνοῶ, ἐὰν ὁ καθ' ὅλα περίεργος Βολταῖρος, (Voltaire) ἀνέφερεν ἁπλῶς τὸ ὄνομά του, ἀλλ' ὁ συγγράφων καὶ σχολιάζων λόγους Θωμᾶς, (Thomas) μὴ δυνηθεὶς φυσικῷ τῷ λόγῳ νὰ λησμονήσῃ αὐτόν, τῷ ἀφιέρου ἓν ἐκτενὲς κεφάλαιον ὅπερ ὅμως ἀτελὲς μένει εἰσέτι. Ἡ κατὰ τὸ 1787 ἐκδοθεῖσα Γαλλικὴ μετάφρασις τοῦ Ὠγὲρ, οὐ μόνον ὑπῆρξε ἀκατάλληλος ἐν τοιαύτῃ ἐποχῇ, ἀλλὰ καὶ λίαν ἀτελὴς, καίτοι ἱκανὰ κεκτημένη προτερήματα πρὸς διάδοσιν του Ἰσοκράτους. Ἔκτοτε οὐδεμία ἄλλη μετάφρασις ἐφάνη (α). Ὁ Βαρθελεμὺ, (Barthélemy), ἐν τῇ τοῦ *Ἀναχάρσεως Περιηγήσει*, πικρὰν ἐν παρόδῳ ἐχάραξεν εἰκόνα τοῦ Ἰσοκράτους, οὐδεμίαν δώσας προσοχὴν εἰς τὰ συγγράμματα αὐτοῦ. Οὐδ' ὁ Λαχὰρπ, (La Harpe) οὐδ' ὁ Σατωβριὰν, (Chateaubriand) μνείαν περὶ αὐτοῦ ἐποιήσαντο, ἐνῷ ὁ Κουρίερος, (Courier) μετὰ ζήλου ἐνησχολήθη περὶ τὸν Ἰσοκράτην. Ἀλλ' ὁ Κουριέρος δύναται νὰ ὀνομασθῇ Ἕλλην ὅπως καὶ ὁ Βουασονὰδ (Boissonade) (β). Οἱ ἐπισημότεροι δὲ μεταγενέστεροι κριτικοὶ δὲν ἀπήντησαν ἐν ταῖς μελέταις αὐτῶν τὸν Ἰσοκράτην. Ἑνὶ λόγῳ, ὁ τέλειος οὗτος καὶ περιβόητος νοῦς δεῖται δυστυχῶς εἰσέτι μεθερμηνεύσεων καὶ ἀναπτύξεων. Οὐχ ἧττον ὅμως ἡ ἐπὶ τοῦ Ἰσοκράτους μελέτη διπλῆν παρέχει τὴν ὠφέλειαν, εἴτε διὰ τὸν ἐν τῇ ἱστορίᾳ ἀναμεμιγμένον βίον του, εἴτε διὰ τὴν ῥητορικὴν αὐτοῦ ἱκανότητα.

Ἐξετάσωμεν αὐτὸν πρῶτον ἱστορικῶς. Ὁ βίος τοῦ Ἰσοκράτους, ἤτοι ἡ ἔνδοξος περίοδος τοῦ βίου του, ἐκτείνεται ἀπὸ τοῦ Πελοποννησιακοῦ πολέμου μέχρι τῆς ἐγκαθιδρύσεως τῆς Μακεδονικῆς δυναστείας. Αὕτη εἶναι καὶ ἡ τελευταία περίοδος τῆς ὑπάρξεως της ἐλευθέρας Ἑλλάδος· ἐποχὴ τρομερὰ τῇ ἀληθείᾳ καὶ πλήρης ἐμφυλίων πολέμων. καθ' ἣν αἱ Ἑλληνικαὶ πόλεις κατεστρέφοντο ἀμοιβαίως ἵνα ὑποπέσωσιν ἐπὶ τέλους εἰς τοὺς ὄνυχας δεσπότου, ἀγνώστου καὶ ἀπροσδοκήτου μὲν κατ' ἀρχὰς, ἀναποφεύκτου δὲ ἐπὶ τέλους· ἐποχὴ καθ' ἣν οἱ ἐσωτερικοὶ σπαραγμοὶ, ἐξησθένησαν μὲν τὰ κράτη, ὕψωσαν ὅμως τὰ πνεύματα εἰς τὸν ὑπέρτατον βαθμὸν τῆς ζωτικότητος καὶ ἐνεργείας. Αἱ Ἀθῆναι πρὸ πάντων, ἡ πασῶν τῶν δημοκρατιῶν μᾶλλον γνωστὴ, ὡς ἐγκαταλείψασα ἡμῖν φιλολογίαν ἣν ἀναγινώσκομεν, αἱ Ἀθῆναι λέγω, ἡ κεφαλὴ τῆς Ἑλλάδος, ἡ πόλις τῶν ῥητόρων, ἥτις συνήνωσε πάντοτε εἰς τὰ ἔργα τὸν νοῦν καὶ τὸν λόγον, καὶ τῆς ὁποίας ἡ φωνὴ ἔφθασεν ἀπὸ περάτων ἕως περάτων, ἔσχε κατὰ τὴν ἐποχὴν ταύτην τὸν δραματικώτερον βίον, οὐδέποτε δὲ ἐφρημόσθησαν καταλληλότερον οἱ ἐξῆς λόγοι τοῦ Βοσσουέτου. (Bossuet) « *Πόλις ἐν ᾗ εὐφυΐα, ἡ ἐλευθερία καὶ τὰ πάθη, νέα παρεῖχον καθημέραν θεάματα.* » Ἡ μελέτη ὅθεν αὕτη οὐχὶ μόνον τὴν περιέργειαν, ἀλλὰ καὶ σκέψεις ἐμβριθεστέρας καὶ σοβαρωτέρας διεγείρει ἐν ἡμῖν. Ἡ πόλις τῶν Ἀθηνῶν ἐπεννόησε καὶ ἐτόλμησε πρώτη τὴν δημοκρατίαν, ἥτις καίτοι πρόωρος, ἐδωρήσατο ὅμως τοῖς πολίταις τὴν ἰσότητα, τὸ δίκαιον καὶ τὴν κυριαρχίαν τοῦ νόμου· ἡ πόλις τῶν Ἀθηνῶν μόνη ἔδειξεν κατὰ τοὺς ἀρχαϊκοὺς ἐκείνους χρόνους, ὑπὲρ πᾶσαν ἀνθρωπίνην ἐλευθεροβουλίαν, τὰς μεγαλειτέρας καὶ τολμηροτέρας προσπαθείας πρὸς διάπλασιν τῆς πολιτικῆς ἰδέας, ἡ δὲ μετὰ ταῦτα ἐπ' ἐδραίων βάσεων ἐγκαθιδρυθεῖσα δημοκρατία, ἐκεῖθεν ἔλαβε τὰς ἀρχάς της ἀτελεῖς μὲν ἀλλ' εὐρεῖας. Πῶς λοιπὸν νὰ μὴν ἐπιστήσωμεν τὴν προσοχὴν ἡμῶν εἰς τὰς Ἀθήνας, κατά τε τὰς αἰσίας καὶ ἀπαισίας αὐτῆς ἡμέρας, ὁτὲ μὲν θαυμάζοντες, ὁτὲ δὲ ἐπιπλήττοντες ἢ μᾶλλον συλλυπούμενοι αὐτὴν, ἵνα μὴν εἴπω οἰκτείροντες, διὰ τὰ σφάλματα καὶ τὰς συμφορὰς αἵτινες ὤθησαν αὐτὴν εἰς τὴν δουλείαν, εἴτε ἕνεκα τοῦ μαρασμοῦ τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως, τῆς οὔσης πάντοτε ὑποδεεστέρας τῶν προσδοκιῶν της, εἴτε ἕνεκα μυκτηρισμοῦ τυφλῆς τινὸς δυνάμεως ἥτις ἐμπαίζει τὸν ἄνθρωπον καὶ εἰς τὰς καλλίστους φιλοδόξους προθέσεις του διαψεύδουσα σκληρῶς καὶ ἀποτόμως αὐτάς. Ἡ ἐκ τῆς ἱστορίας ταύτης προκύπτουσα ὠφέλεια εἶναι ἀνεξάντλητος, διότι ὅπως κἂν ἐννοήσῃ τις ὅπως κἂν μεθερμηνεύσῃ αὐτὴν, πάντοτε ἀρέσκεται νὰ ἐμβαθύνῃ πλειότερον, διὰ τοῦτο καὶ ὁ Κ. Μεριμὲ (Mérimée) ἐν τῇ *Ἐπιθεωρήσει του*, ὁμιλῶν περὶ τῆς μεγάλης *Ἑλληνικῆς Ἱστορίας* τοῦ Κ. Γρὸτ (Grote) ἀποδείκνυσιν ἐναργῶς ὁπόσον ἡ ἐποχὴ αὕτη εἶναι ἀξιοσημείωτος, συνάμα δὲ καὶ διδακτική. Ὁ Ἰσοκράτης ἀναφαίνεται διαφοροτρόπως εἰς τὰ τῆς τότε ἐποχῆς, ὁτὲ μὲν ἐκθέτων τὰ γεγονότα, ὁτὲ δὲ ἰδίας ἐπὶ τούτων ἐπιφέρων παρατηρήσεις, οὐχὶ ὅμως θεσπίζων ὡς οἱ ἄλλοι ῥήτορες, ἀλλὰ διδάσκων καὶ ἐπιπλήττων· ἑνὶ λόγῳ, ὁ Ἰσοκράτης εἶναι ὁ ἠθικὸς κατηχητὴς τοῦ Ἀθηναϊκοῦ λαοῦ. Καὶ πρῶτον μὲν κινεῖ τὴν περιέργειαν ἡμῶν ἐξιστορῶν τὰ ἤθη ἐκείνων πρὸς οὓς ἀποτείνεται, δεύτερον δὲ ἑλκύει ἡμᾶς διὰ τοῖς ἐν αὐτοῖς τοῖς λόγοις του, ἐν οἷς ἀνευρίσκει τις πάντοτε ἐντελῆ τάξιν ἰδεῶν καὶ φρονημάτων, ζωγραφιζομένης εἰκόνος του.

(Ἀκολουθεῖ.)

(α) Ὁ Ὠγὲρ δὲν ἠδυνήθη νὰ μεταφράσῃ τὸν ἐπὶ τῆς Ἀντιδόσεως λόγον, τοῦ ὁποίου τὸ μεῖζον μέρος ἦν ἀπωλεσμένον καὶ δὲν ἀνευρέθη παρὰ τὸ 1812. Ὁ λόγος οὗτος εἰς δικαστικὴν τινὰ πρᾶξιν ἀναφερόμενος, ἦν περιττὸν ν' ἀναπτύξωμεν ἐνταῦθα, δὲν εἶναι εἰμὴ ἐκτενής τις ἀπολογία τοῦ Ἰσοκράτους, καὶ τὸ κάλλιστον ἴσως τῶν συγγραμμάτων του. Ὁ Αὔγουστος Καρτελιὲ, (Auguste Cartelier) παλαιὸς μαθητὴς τῆς φιλολογικῆς σχολῆς τελευτήσας κατὰ τὸ 1855, ἀφῆκε χειρόγραφον μετάφρασιν τῆς Ἀντιδόσεως, ἥτις ὅσον οὔπω ἐκδοθήσεται, ἐὰν μέχρι τοῦδε δὲν ἐξεδόθη.

(β) Ὁ Βουασσονὰδ ἔγραψε τὸ ἄρθρον Ἰσοκράτης ἐν τῇ Παγκοσμίῳ Βιογραφίᾳ.

ΑΠΟΜΝΗΜΟΝΕΥΜΑΤΑ

ΤΗΣ ΑΓΙΑΣ ΕΛΕΝΗΣ

Ὑπὸ τοῦ Γάλλου Κόμητος ΛΑΣ ΚΑΖ (LAS CASES)

(Μετάφρασις Ι. Χ. Κ.)

Ἀπὸ σήμερον ἀρχόμεθα τῆς μεταφράσεως τῶν περιβοήτων ἀπομνημονευμάτων σῆς Ἁγίας Ἑλένης, συγγραφέντων ὑπὸ τοῦ Γάλλου Κόμητος Λὰς Κὰζ, καὶ εἰς ἁπάσας σχεδὸν τὰς γλώσσας, ἐκτὸς τῆς ἡμετέρας, μεταφρασθέντων· ἀντὶ δὲ πάσης σχολιάσεως ἢ ἐπεξηγήσεως, παραθέτομεν ἐνταῦθα τοὺς προλόγους τοῦ Γάλλου ἐκδότου καὶ τοῦ συγγραφέως.

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

ΤΟΥ ΕΚΔΟΤΟΥ

Μετὰ τὴν πτῶσιν τοῦ Ναπολέοντος, τὰ *Ἀπομνημονεύματα τῆς Ἁγίας Ἑλένης* ὑπῆρξεν ἡ πρώτη ὑπὲρ αὐτοῦ ἐγερθεῖσα φωνὴ, ἡ πρώτη, οὕτως εἰπεῖν, εἰλικρινὴς, τελεία καὶ ἐναργὴς ὑπεράσπισις τοῦ χαρακτῆρος καὶ τῶν πράξεων τοῦ μεγάλου ἀνδρός. Πλεῖστα ὅμως παρίστα προσκόμματα ἡ δημοσίευσις τοιούτου εἴδους συγγράμματος, ἕνεκα τῶν δυσχερειῶν τῆς τότε ἐποχῆς· καθότι, ἀφ' ἑνὸς μὲν αἱ προλήψεις καὶ ἡ ἀντίδρασις τοῦ ἐπὶ πολὺν χρόνον ταπεινωθέντος καὶ ἐπὶ τέλους θριαμβεύσαντος ἀντιναπολεοντείου κόμματος, ἀφ' ἑτέρου δὲ αἱ κατὰ τῆς ἀνατραπείσης δυναστείας μομφαὶ καὶ πολυπλήθεις λίβελλοι, εἰς δεινὴν ἐξέθετον θέσιν τὸν συγγραφέα, ὅστις καὶ ἐν τῷ προλόγῳ του δὲν ὑποκρύπτει τὰς δυσχερείας, τὴν ἀναρμοδιότητα καὶ τοὺς κινδύνους τοῦ ἔργου.

Ἀλλ' ὁ Κ. Λὰς Κὰζ ἐπέτυχεν ὁλοτελῶς τοῦ σκοποῦ του, καταπαλαίσας καὶ καταστρέψας τὰς ἀνυποστάτους ἐκείνας φήμας καὶ γελοῖα ψεύδη, ἅπερ τὰ μίση, τὰ πάθη καὶ ἡ κακεντρέχεια πρὸ χρόνων ἐξετόξευον κατὰ τοῦ Ναπολέοντος.

Εἰς τὸν Κ. Λὰς Κὰζ ὀφείλομεν προσέτι τὰς πρώτας γνώσεις τῶν τοῦ Ναπολέοντος μερικῶν προτερημάτων, τῆς καλλονῆς τοῦ ἑαυτοῦ νοὸς καὶ τῆς καλοκἀγάθου καρδίας του.

Τὰ πνεύματα κατ' ἐκείνην τὴν ἐποχὴν τοιαύτην γελοίαν ἰδέαν εἶχον περὶ τοῦ μεγάλου ἀνδρὸς, ὥστε τὰ ὑπὸ τοῦ συγγραφέως ἐκθετόμενα διήγειρον κατὰ πρῶτον πλέον παρὰ ἔκπληξιν· ἀλλ' ἡ ἁπλότης τῆς διηγήσεως καὶ τὰ θετικὰ γεγονότα ἐφ' ὧν αὕτη ἐπερείδετο, δὲν ἤργησαν νὰ ἐπιφέρωσιν ἀλλαγὴν ἰδεῶν, τὰ δὲ *Ἀπομνημονεύματα*, ἅμα ἐλθόντα εἰς φῶς εἰσεχώρησαν πανταχόσε τῆς Εὐρώπης καὶ μετεφράσθησαν ἐν ῥοπῇ ὀφθαλμοῦ εἰς ἁπάσας τὰς γλῶσσας.

Δύσκολον ὅθεν ἤθελεν εἶσθαι ν' ἀπαριθμήσωμεν ἐνταῦθα τὰς ὑπὸ τῆς δημοσιεύσεως τῶν *Ἀπομνημονευμάτων* ἐπενεχθείσας μεταβολάς. Καὶ πρῶτον μὲν, αἱ προλήψεις καὶ ἐχθροπάθειαι κατεστράφησαν, ὁ δὲ συγγραφεὺς ἤρχισε καὶ ἐτελείωσε μόνος τὸ ἔργον τῆς ἀντιδράσεως, καταδείξας τὴν πραγματικὴν ἀξίαν τῶν ψευδῶν ἐκείνων λιβέλλων καὶ κακεντρεχῶν ὕβρεων, τῶν ὑπὸ τῶν προσφύγων καὶ τῶν ξένων κατὰ τοῦ Ναπολέοντος σφενδονιζομένων.

Ἡ φωνὴ τοῦ Κ. Λὰς Κὰζ ὑπῆρξε τὸ σύνθημα, διότι, ἅμα ἀνοιχθείσης ὑπ' αὐτοῦ τῆς θύρας, πλεῖστοι τῶν διακεκριμμένων συγγραφέων ἔσπευσαν νὰ εἰσέλθωσι, προεξαρχόντων τοῦ βαρώνου Φαὶν, (Fain) τοῦ στρατηγοῦ Πελὲ, (Pelet) τοῦ Κ. δὲ Νορβὲν, (Norvins) τοῦ δουκὸς τοῦ Ῥοβίγου, (Robigo) μέχρις αὐτοῦ τοῦ στρατηγοῦ Ζομίνι, (α) (Jomini) τὰ δὲ συγγράμματα αὐτῶν, ἅπαντα συνᾴδοντα μετὰ τῶν *Ἀπομνημονευμάτων*, καὶ ἐπικυροῦντα, οὕτως εἰπεῖν, τὰς ἐκθέσεις τοῦ Κ. Λὰς Κὰζ δι' ἀναπτύξεων καὶ νέων τεκμηρίων, συνετέλεσαν πρὸς παγίωσιν τῆς γενικῆς σήμερον ὑπαρχούσης ἰδέας ἐπὶ τοῦ Ναπολέοντος καὶ τοῦ περικλεοῦς αὐτοῦ σταδίου, οὗτινος ἡ λαμπρότης, ὡς ὁ ἴδιος ἠρέσκετο νὰ προλέγῃ ἐπὶ τοῦ βράχου του, αὐξάνει καθημέραν, καθόσον ὁ χρόνος καταστρέφει τὴν τῶν παθῶν τυφλότητα καὶ τὰς φωνασκίας τῶν ἐνεστώτων τῆς πολιτικῆς συμφερόντων.

Ὁ ἀνδριὰς ὅθεν τοῦ ἥρωος διὰ τῶν χειρῶν μας ἀνηγέρθη, τὸ ὄνομά του ἐγκεχάρακται ἀνεξαλείπτως ἐν ταῖς καρδίαις ἡμῶν, αἱ ἀναμνήσεις του ἀναπτεροῦν τὴν φαντασίαν μας, πᾶν δὲ τὸ εἰς αὐτὸν ἀναφερόμενον καὶ εἰς αὐτὸν ἀνῆκον ἔσεται ἀείποτε ἐθνικὸν ἡμέτερον κτῆμα.

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

ΤΟΥ ΣΥΓΓΡΑΦΕΩΣ

Αἱ μᾶλλον παράδοξοι περιστάσεις μὲ ἐκράτησαν ἐπὶ μακρὸν πλησίον τοῦ παραδοξοτέρου ἀνδρὸς τῶν αἰώνων.

Ὁ πρὸς αὐτὸν θαυμασμός μου μὲ παρεκίνησε νὰ τὸν ἀκολουθήσω χωρὶς νὰ τὸν γνωρίζω, ἡ δὲ πρὸς αὐτὸν φιλία μου ἅμα τὸν ἐγνώρισα, μὲ ἠνάγκασε νὰ μείνω διὰ παντὸς μετ' αὐτοῦ.

Ἡ ὑφήλιος ἅπασα ἐπιμαρτυρεῖ τὸ κλέος καὶ τὰς ἀρετάς του, ἀλλ' οὐδεὶς γιγνώσκει τὸν ἀληθῆ αὐτοῦ χαρακτῆρα, τὰ ἰδιαίτερα αὐτοῦ πλεονεκτήματα, καὶ τὰς φυσικὰς αὐτοῦ διαθέσεις. Τὸ κενὸν ὅθεν τοῦτο προτιθέμενος νὰ πληρώσω, νομίζω ὅτι πράττω ἔργον μοναδικὸν ἐν τῇ ἱστορίᾳ.

(α) Ὁ στρατηγὸς Ζομίνι ὑπῆρξε πάντοτε ἀντιναπολεοντείων φρονημάτων. Σημ. τοῦ Μεταφρ.

Συνήθροισα καὶ ἐσημείωσα ἡμέραν παρ' ἡμέραν πᾶν ὅ,τι εἶδα καὶ ἤκουσα παρὰ τοῦ Ναπολέοντος κατὰ τὸ ὀκτωκαιδεκάμηνον διάστημα καθ' ὃ διέμεινα παρ' αὐτῷ.

Εἰς τὰς τελευταίας ὅθεν ταύτας συνδιαλέξεις αἵτινες ὑπῆρξαν ὡς τὸ ᾆσμα τοῦ κύκνου, ὁ μέγας ἀνὴρ ἐσκιαγράφησεν, οὕτως εἰπεῖν, αὐτὸς ἑαυτὸν ὡς ἐν κατόπτρῳ, ὑφ' ὅλας αὐτοῦ τὰς διαθέσεις καὶ ἐπόψεις. Ἤδη, πᾶς τις δύναται νὰ μελετήσῃ, σπουδάσῃ καὶ οἰκοδομήσῃ ἀνέτως ἐπὶ τῶν στερεῶν τούτων θεμελίων.

Τὰ ἐν τῷ συγγράμματι ἐκθετόμενα εἰσὶν ἀληθῶς ἄτακτα καὶ συγκεχυμένα, καθὸ μείναντα εἰς τὴν αὐτὴν κατάστασιν εἰς ἣν κατὰ πρῶτον ἐγράφησαν ἐν τῇ νήσῳ τῆς Ἁγίας Ἑλένης.

Ἠθέλησα μέν, (ὅταν ἡ Ἀγγλικὴ Κυβέρνησις μοὶ ἐπέστρεψε τὰ χειρόγραφά μου) νὰ τὰ τροποποιήσω, συναρμολογήσω καὶ τοῖς δώσω μορφήν τινα, ἀλλὰ μετὰ ταῦτα μετεννόησα ἕνεκα τῆς πασχούσης ὑγείας μου καὶ τῆς φορᾶς τῶν περιστάσεων, ἀφ' ἑνὸς μὲν τὴν ταχείαν δημοσίευσιν τῆς συλλογῆς μου ταύτης θεωρῶν ὡς ἱερὸν καθῆκον πρὸς τὴν μνήμην τοῦ ἀνδρὸς ὃν ἐθρήνουν, ἀφ' ἑτέρου δὲ ἐπιθυμῶν νὰ ὑποστηρίξω ἐκείνους οἵτινες ἐζήτουν ὡσαύτως νὰ ὑπερασπίσωσι τὸν ἔνδοξον ἥρωα ἀναγκάζοντες καὶ αὐτοὺς τοὺς ἐναντίους του νὰ τὸν σέβωνται καὶ νὰ τὸν τιμῶσι. Καὶ ἑτέρα τις προσέτι αἰτία, οὐχ' ἧττον σοβαρά, μὲ κατέπεισε νὰ δημοσιεύσω τὰ *Ἀπομνημονεύματα* ὅπως ἐγράφησαν, ἄνευ οὐδεμιᾶς ἐπιθεωρήσεως ἢ προσθαφαιρέσεως, διότι τοιουτοτρόπως οἱ ἐν τούτοις κακιζόμενοι δύνανται νὰ ὑπερασπισθῶσιν εὐκολώτερον. Τέλος τὸ δημόσιον ἔσεται ὁ ἐπικριτής, ἀδέκαστος δὲ δικαστὴς ἡ ἱστορία.

Πασσύ. (Passy) 15 Αὐγούστου 1825.

Κόμης Λὰς Κάζ.

ΑΠΟΜΝΗΜΟΝΕΥΜΑΤΑ
ΤΗΣ ΑΓΙΑΣ ΕΛΕΝΗΣ

Ἀπὸ τῆς 20 Ἰουνίου 1815 παραμονῆς τῆς ἀπὸ τοῦ θρόνου παραιτήσεως τοῦ Ναπολέοντος, μέχρι τῆς 15 Ὀκτωβρίου ἡμέρας τῆς ἀφίξεώς του εἰς τὴν νῆσον τῆς Ἁγίας Ἑλένης.

Διάστημα τεσσάρων περίπου μηνῶν.

Ἐπιχειρῶ νὰ διαγράψω ἐνταῦθα, ἡμέραν παρ' ἡμέραν πᾶν ὅ, τι ἔλεξεν ἢ ἔπραξεν ὁ Αὐτοκράτωρ Ναπολέων καθόσον χρόνον ἔμεινα παρ' αὐτῷ· πρὶν ὅμως ἀρχίσω ἐπιτραπήτω μοι ἐν προοιμίοις, ὅπερ οὐδ' ἀναρμόδιον οὐδὲ περιττὸν μοὶ φαίνεται.

Ποτὲ δὲν ἐπελήφθην ἱστορικῆς τινος ἀναγνώσεως, χωρὶς πρῶτον νὰ ἐξετάσω καὶ γνωρίσω τὸν χαρακτῆρα τοῦ συγγραφέως, τὴν κοινωνικὴν θέσιν του, τὰς πολιτικὰς καὶ ἰδιωτικὰς αὐτοῦ σχέσεις, καὶ τὰς σημαντικὰς περιπετείας τοῦ βίου του· διότι φρονῶ ὅτι διὰ τοῦ μέσου τούτου δύναταί τις νὰ καθέξῃ τὴν κλεῖδα τῶν συγγραμμάτων του, καὶ σταθμίσῃ τὴν πρὸς ταῦτα ὀφειλομένην πίστιν. Σπεύδω ὅθεν κἀγὼ σήμερον νὰ δώσω περὶ ἐμοῦ αὐτοῦ ὅσας πληροφορίας ἐζήτησα πάντοτε παρὰ τῶν ἄλλων.

Μόλις ἤμην εἰκοσαετὴς τὴν ἡλικίαν ὅτε ἐξερράγη ἡ ἐπανάστασις· (α) εἶχον δὲ προβιβασθῆ ἀρτίως τοποτηρητὴς δικρότου, (Lieutenant de vaisseu) ἤτοι ἰσόβαθμος μετ' ἀνωτέρου ἀξιωματικοῦ τῆς γραμμῆς. Ἡ οἰκογένεια μου εὑρίσκετο τότε ἅπασα ἐν τῇ αὐλῇ ἔνθα μὲ εἶχον παρουσιάσει καὶ ἐμὲ κατ' ἐκείνας τὰς ἡμέρας. Καί τοι ὀλίγην εἶχον παριουσίαν, τὸ ὄνομά μου ὅμως, ἡ κοινωνικὴ θέσις μου, τὸ πρὸ ἐμοῦ εὐρὺ στρατιωτικὸν στάδιον, ὤφειλον κατὰ τὸ πνεῦμα καὶ τὰ φρονήματα τῆς τότε ἐποχῆς νὰ μοὶ προμηθεύσουν διὰ τοῦ γάμου ὁποίαν σύζυγον ἐπεθύμουν.

Τότε δὴ τότε, ἐξερράγησαν αἱ πολιτικαὶ ταραχαί μας. Ἓν ἐκ τῶν κακίστων συστημάτων τῆς τότε ἐποχῆς ἦν τὸ νὰ μᾶς κατατάττωσιν εἰς τὸν στρατὸν πρὶν ἔτι λάβωμεν τελείαν τινὰ ἐκπαίδευσιν· ὥστε ἐξερχόμενοι μόλις δεκατετραετεῖς ἐκ τοῦ σχολείου, καὶ ἐγκαταλειπόμενοι μόνοι, ἄνευ ὁδηγοῦ, εἰς τὸ ἀπέραντον χάος τοῦ κόσμου, ποῦ ἠθέλομεν λάβει τὴν παραμικρὰν ἰδέαν τῆς κοινωνικῆς διοργανώσεως, τοῦ δημοσίου δικαίου καὶ τῶν κοινωνικῶν καθηκόντων; Οὕτως, ὁδηγούμενος ὑπὸ εὐγενῶν προλήψεων μᾶλλον ἢ ὑπό τινος καθήκοντος καὶ παρασυρόμενος πρὸ πάντων ἐκ τῆς πρὸς τοὺς καλοὺς ἀγῶνας ὁρμῆς μου, ἔτρεξα πρῶτος πλησίον τῶν ἡγεμόνων μας οὓς ὀφείλομεν, ὡς ἔλεγον τότε, νὰ σώσωμεν ἐκ τῶν βιαιοπραγιῶν τῆς ἐπαναςάσεως, καὶ νὰ ὑπερασπίσωμεν τὰ κληρονομικά μας δικαιώματα, ἅτινα δὲν ἠδυνάμεθα, ὡς προσέθετον, νὰ ἐγκαταλείψωμεν χωρὶς νὰ προστρίψωμεν μῶμον καὶ αἶσχος εἰς τὰ ὀνόματα ἡμῶν. Πρὸς τούτοις, ἡ ἀνέκαθεν δοθεῖσα ἡμῖν ἀνατροφὴ μᾶς ὤθει εἰς τὸν χείμαρρον εἰς τὸν ὁποῖον ἵν' ἀντιστῇ τις, ἐδεῖτο ἢ λίαν ἐμβριθοῦς ἢ λίαν ἀσθενοῦς νοός. Ἡ μετανάστευσις μετ' οὐ πολὺ καθίστατο γενικὴ, ἡ δὲ Εὐρώπη γινώσκει καλῶς τὸ ὀλέθριον ἐκεῖνο μέτρον οὗ τινος ἡ πολιτικὴ ἀδεξιότης καὶ τὸ ἐθνικὸν σφάλμα δὲν δύνανται σήμερον νὰ δικαιολογηθῶσιν εἰμὴ ἐπὶ τῆς τότε ἀμαθείας καὶ τῆς εἰλικρινοῦς καρδίας τῶν πρώτων ἐγκολπωθέντων αὐτό. Ἠττημένοι ἐπ' αὐτῶν τῶν ὁρίων μας, διαλελυμένοι ὑπὸ τῶν ξένων, ἀπόβλητοι ὑπὸ τῶν νόμων τῆς ἰδίας πατρίδος, πλεῖστοι ἐξ ἡμῶν κατέφυγον εἰς Ἀγγλίαν ἥτις μετ' οὐ πολὺ μᾶς ἔρριψε ἐπὶ τῶν παραλίων τοῦ Quiberon. Λίαν εὐτυχὴς ὅμως ὑπῆρξα μὴ ἀποβιβασθεὶς, διότι κατὰ

(α) 1789 Σημ. τοῦ Μ.

τὴν ἐπιστροφήν μου ἠδυνήθην νὰ ἐννοήσω ὁπόσον δεινὸν εἶναι νὰ πολεμᾷ τις τὴν ἰδίαν πατρίδα ὑπὸ ξένην σημαίαν!! (α). Ἀφ' ἐκείνης τῆς στιγμῆς, αἱ ἰδέαι μου, αἱ ἀρχαί μου, τὰ σχέδιά μου, ἐκλονίσθησαν καὶ ἠλλοιώθησαν, ἐγὼ δὲ ἀπελπιζόμενος διὰ τὰ συμβαίνοντα, καὶ ἐγκαταλείπων τὸν κόσμον καὶ τὴν κοινωνίαν, ἐδόθην εἰς τὴν μελέτην καὶ ὑπὸ ψευδὲς ὄνομα ἔκαμα ἐκ νέου τὰς σπουδάς μου.

Ἐντοσούτῳ, μετά τινα ἔτη ἡ συνθήκη τοῦ Ἄμιενς (Amiens) (β) καὶ ἡ ἀμνηστεία τοῦ πρώτου Ὑπάτου, μᾶς ἠνέῳξαν ἐκ νέου τὰς πύλας τῆς Γαλλίας· ἀλλὰ τότε ἤμην πλέον πάμπτωχος, καθ' ὅτι ἡ ἐξουσία εἶχε κατάσχει τὴν πατρικήν μου κληρονομίαν. Μολαταῦτα ὅσα δυστυχήματα καὶ ἂν ἐπέλθωσιν εἰς τὸν ἄνθρωπον ποτὲ δὲν τῷ ἀφαιροῦσι τὴν ἀνάμνησιν τῆς γενετείρας γῆς οὐδὲ τὴν μαγείαν ἐκείνην ἣν αἰσθάνεται ἀναπνέων τὸν ἀέρα τῆς πατρίδος.

Ἔτρεξα ὅθεν καὶ ἐζήτησα εἰλικρινῶς συγγνώμην, ἥτις καὶ μοὶ ἐδόθη, μετ' οὐ πολὺ δὲ διακυρηχθείσης καὶ αὖθις τῆς μοναρχίας, ἡ θέσις μου ὑπῆρξε ἐκ τῶν παραδοξωτέρων, διότι εἶδον ἐμαυτὸν ἀπροσδοκήτως, στρατιώτην θριαμβεύοντος κόμματος.

Ἐνθαρρυνθέντες οἱ ἀριστοκράται ἐκ τῆς νέας φάσεως τῶν πραγμάτων, ἐπανέκαμπτον ἡμέρα τῇ ἡμέρα εἰς τὰς πρώτας ἰδέας καὶ προλήψεις των, καίτοι ἡ ἀβροφροσύνη καὶ ἡ φιλοτιμία τοῖς ὑπηγόρευον παντελῆ οὐδετερότητα.

Εἰς μάτην ἡ νέα κυβέρνησις διεκύρηττεν πανδήμως τὴν συγχώνευσιν ἁπασῶν τῶν φατριῶν, εἰς μάτην ὁ νέος ἀρχηγὸς ἀπεφάνθη ἐπισήμως ὅτι τοὺς Γάλλους ἅπαντας ὡς τέκνα τῆς αὐτῆς πατρίδος ἐθεώρει καὶ ὅτι οὐδεμίαν φατρίαν ἀνεγνώριζεν· εἰς μάτην παλαιοί τινες φίλοι καὶ συστρατιῶται μου μὲ προέτρεπον εἰς ἐκλογὴν νέου σταδίου, καταδεικνύοντες μοι τὰς ἐκ τούτου προκυψομένας ὠφελείας. Ἐγὼ ἐν τῇ ἀμηχανίᾳ μου, ἐπέμεινα πεισματωδῶς ἐν τῇ οὐδετερότητι καὶ καταφυγὼν εἰς τὴν μελέτην συνέγραψα ἱστορικόν τι δοκίμιον, ὑπὸ πλαστὸν ὄνομα πάντοτε, ὅπερ ἐπέφερεν μεγίστην βελτίωσιν εἰς τὰ οἰκονομικά μου, καὶ τοιουτοτρόπως διῆλθον πέντε ἢ ἓξ ἔτη, τὰ εὐτυχέστερα τοῦ βίου μου.

Ἐν τούτοις ἀλλεπάλληλλα γεγονότα ἐλάμβανον χώραν περὶ ἡμᾶς μετ' ἀνηκούστου ταχύτητος· τοιοῦτον δὲ σπουδαῖον ἔφερον χαρακτῆρα καὶ τοιαῦτα σωτήρια ἐπήνεγκον ἀποτελέσματα, ὥστε ὤφειλε τις νὰ ἦναι ἄμοιρος τοῦ αἰσθήματος τοῦ καλοῦ, τοῦ ὑψηλοῦ καὶ τοῦ ὡραίου, ἵνα μένῃ ἁπλοῦς μόνον θεατής. Τὸ κλέος τῆς πατρίδος ὑψοῦτο εἰς βαθμὸν οὔτινος εἰς οὐδενὸς ἔθνους τὴν ἱστορίαν ἀπαντᾶται παράδειγμα.

Ἡ παντὸς ἐπαίνου ὑπερτέρα κυβέρνησις διὰ τῆς εἰς τὰς ὑποθέσεις τοῦ κράτους ἀναπτυχθείσης δραστηριότητος καὶ τῆς εἰς ἅπαντας τοὺς κλάδους τῆς βιομηχανίας δοθείσης ὠθήσεως διήγειρεν γενικὴν ἄμιλλαν, αἴσια φυσικῷ τῷ λόγῳ ἐπιφέρουσαν ἀποτελέσματα· ἐν ὀλίγοις, ἦτο ὡς μάχιμος τις στρατὸς ὅστις ἐκτὸς μὲν τοῦ κράτους ἐπέφερε τὸν τρόμον, ἐντὸς δὲ ἀνεζωπύρου τὴν φιλοτιμίαν τοῦ ἔθνους.

Καθεκάστην στιγμὴν ἡ πατρὶς ἡμῶν προσεκτᾶτο νέα τρόπαια, ἀπειράριθμα δὲ μνημεῖα ἐμαρτύρουν τὰ νέα μας ἄθλα. Αἱ νίκαι τοῦ Ὥστερλιτζ, (Austerlitz) τῆς Ἰένας (Iena) τοῦ Φρίεδλανδ, (Friedland) καὶ αἱ συνθῆκαι τοῦ Πρεσβούργου, (Presbourg) καὶ τοῦ Τίλσιτ, (Tilsitt) καθίστων τὴν Γαλλίαν κορυφαῖαν ὅλων τῶν ἐθνῶν καὶ κυρίαν ἀπόλυτον τῶν τυχῶν τοῦ κόσμου, τὸ νὰ ἦναι δέ τις Γάλλος ἦν ἀληθῶς τότε ἐξαιρετικὴ τιμή! Καὶ ἐντοσούτῳ, ὅλα ἐκεῖνα τὰ κατορθώματα, ὅλα ἐκεῖνα τὰ τεράστια, ἑνὸς μόνου ἀνδρὸς ἔργα ἦσαν!

Τὸ κατ' ἐμὲ, ὁποῖαι κἂν ἦσαν αἱ προλήψεις καὶ αἱ πρῶται ἰδέαι μου ἤμην πλήρης θαυμασμοῦ καὶ, ὡς δῆλον εἶναι, ἀπὸ τοῦ θαυμασμοῦ μέχρι τοῦ ἔρωτος ἓν βῆμα μόνον ὑπάρχει.

(Ἀκολουθεῖ.)

(α) Ἀπὸ τὸ 1772, καὶ πρὶν τῆς εἰς τὸν θρόνον ἀναβάσεως τοῦ Λουδοβίκου ΙΣΤ', ἡτοιμάζετο ἡ ἐπανάστασις ἐν Γαλλίᾳ, ἧς σκοπὸς ἦν ἡ κατάργησις τῆς ἀλαζόνος ἀριστοκρατίας καὶ ἡ ταπείνωσις τῆς ἀκμαζούσης Ἀγγλίας· ἀλλ' ἀνεμένετο ἡ κατάλληλος στιγμὴ ἥτις καὶ ἤγγικεν κατὰ τὸ 1778 ἐπαναστήσάντων τῶν ὑπὸ τὴν Ἀγγλικὴν κυριαρχίαν διατελούντων Ἡνωμένων-Πολιτειῶν τῆς Ἀμερικῆς ἕνεκεν ἀσημάντου τινὸς φορολογικοῦ ζητήματος. Ὅθεν, ἅμα ἐκραγείσης τῆς ἐπαναστάσεως, ὁ Γαλλικὸς στόλος προσδραμὼν εἰς βοήθειαν τοῦ περικλεοῦς Ἀμερικανοῦ στρατηγοῦ Οὐασιγκτῶνος διακρίνεται ἐπ' ἀνδραγαθήμασι, ἡ δὲ ἀνεξαρτησία τῶν Ἡνωμένων-Πολιτειῶν ἀναγνωρίζεται ὑφ' ἁπαξαπάσης τῆς Εὐρώπης διὰ τῆς Παρισινῆς συνθήκης τοῦ 1783. Ὁ θρίαμβος τῆς Ἀμερικανικῆς δημοκρατίας ἐνθουσιάζει τὸν Γαλλικὸν λαόν, ἡ δὲ ὑπὸ τῶν ἀλληλοδιαδόχων ὑπουργῶν, Τουργκῶ, (Turgot), Μαλεζὲρπ, (Malesherbes) Μωρεπᾶς, (Maurepas), Νέκκερ, (Necker) Καλλόνου, (Calonne) καὶ ἐπισκόπου Βριέννου, (Brienne) κακὴ διαχείρισις τῶν οἰκονομικῶν τοῦ κράτους, ἐρεθίζουσιν αὐτὸν καὶ συντείνουσι εἰς τὴν ἔκρηξιν τῆς τρομερᾶς ἐκείνης ἐπαναστάσεως τῶν 1789, ἥτις διὰ τῆς ἀπαισίου ῥήτρας Ἐλευθερία, Ἰσότης, Ἀδελφότης, πλείστους ὅσους ἀνεβίβασεν εἰς τὸ ἐκρίωμα ἐπὶ ἀπλῇ ὑπονοίᾳ ἀριστοκρατίας.

Τινὲς τῶν ἀριζοκρατῶν. ἔντρομοι γινόμενοι κατέφυγον εἰς Γερμανίαν καὶ εἰς τὴν πρὸ ὀλίγων ἐτῶν ἐχθρὰν αὐτῶν Ἀγγλίαν, ἥτις, ὡς ὁ Κ. Λας Καζ ἀναφέρει, ὥπλισεν στόλον καὶ ἐπιβιβάσασα αὐτοὺς ὡδήγησεν κατὰ τῆς ἰδίας πατρίδος. (Σημ. τοῦ Μεταφρ.)

(β) Ἐξ μῆνες εἶχον παρέλθει ἀφότου ὁ Ναπολέων ἦν Ὕπατος, ὅτε ἐπιπεσὼν ἀπροσδοκήτως κατὰ τῶν Αὐστριακῶν ἐκέρδησεν ἐπ' αὐτῶν τὴν μάχην τοῦ Μαρέγγου· ταὐτοχρόνως δὲ ὁ στρατηγὸς Μορῶ (Moreau) ἐθριάμβευεν εἰς Χοχενλίδεν (Hohenliden) τῆς Γερμανίας καὶ ἠπείλει τὴν Βιέννην. Ἡ εἰρήνη ὅθεν ἐγένετο ἐν Σεληνουπόλει (Luneville) πρὸς ὄφελος τῆς Γαλλίας παραλαβούσης τὴν μὲν Ἰταλίαν καὶ Ἐλβετίαν, ὑπὸ τὴν προστασίαν της, τὸ δὲ Πεδομόντιον ὑπὸ τὴν ἄμεσον κυριαρχίαν αὐτῆς. Μετὰ ἓν ἔτος ἥ τε Ἀγγλία καὶ Ἱσπανία ἠναγκάσθησαν νὰ συνυπογράψωσιν ἐν Ἄμιενς τὴν συνθήκην ἥτις ἐδωρήσατο τῇ μὲν Εὐρώπῃ δύο ἔτη ἀναπαύσεως, τῇ δὲ Γαλλίᾳ ἀνάκτησιν νέων δυνάμεων. (Σημ. τοῦ Μεταφρ.)

Η ΥΠΟΣΧΕΣΙΣ.

(Διήγημα)

Α.

Ὡραίαν τινὰ ἑσπέραν περὶ τὴν 10. ὥραν Μ. Μ. ἀνὴρ ἡλικίας τριάκοντα μέχρι τριάκοντα δύο ἐτῶν, ὑψηλὸς τὸ ἀνάστημα, κανονικὸς τοὺς χαρακτῆρας καὶ εὐγενὴς τὴν μορφὴν, ἔκρουε τὴν θύραν οἰκήματος εἰς τοῦ ὁποίου τὸ μεσαῖον πάτωμα ἀμυδρὸν μόνον ὑπέφωσκε φῶς· ὑπηρέτης τις ἤνοιξε, ὁ δὲ ἀνὴρ ἔσπευσε νὰ εἰσέλθῃ χωρὶς τὸν παραμικρὸν νὰ ἀποτείνῃ εἰς τὸν θυρωρὸν λόγον, σημεῖον ὅτι ὁ εἰσελθὼν ἦν οἰκεῖος. Ἀναβὰς κλίμακα μεγαλοπρεπῆ ἔφθασεν εἰς διάδρομον φέροντα εἰς δύο δωμάτια εἰς τὸ ἀριστερόθεν τῶν ὁποίων εἰσῆλθε. Τὰ ἐν αὐτῷ κομψὰ ἔπιπλα καὶ ἡ ἐπὶ τούτοις ἐπικρατοῦσα καθαριότης καὶ τάξις, ἐδείκνυον τὴν φιλοκαλίαν τῶν ἐν τῷ οἴκῳ.

Νεᾶνις ἡλικίας δέκα ἐννέα μέχρις εἴκοσι ἐτῶν, ἦτον ἐξηπλωμένη νωχελῶς ἐπὶ ἀνακλίντρου, φοροῦσα κοιτωνίτην λευκὸν, ἐσφιγμένον περὶ τὴν ὀσφὺν αὐτῆς διὰ ζώνης ἐπίσης λευκῆς· ἡ καστανὴ καὶ πλουσία κόμη της ἦτον ἐρριμμένη ἐπὶ τῶν ὤμων της, τῶν ὁποίων τὸ ἄνω μέρος ἀνοικτὸν ὂν, παρίστα τὴν λευκότητα ἀγάλματος ἑλληνικοῦ· οἱ ἀλαβάστρινοι βραχίονες καὶ αἱ χιονώδεις καὶ λεπταὶ αὐτῆς χεῖρες, κρεμάμεναι ἑκατέρωθεν τοῦ ἀνακλίντρου, καὶ ὁ μικρὸς αὐτῆς ποῦς διὰ λευκοτάτης περικνημίδος περιβεβλημένος, παρεῖχον Πραξιτελείου γραφίδος λαμπρὸν τῆς Ἀφροδίτης ἀπεικόνισμα. Ὁ εἰσελθὼν ἐθεώρησεν ἐκστατικὸς τὴν νεάνιδα, μειδιῶν δὲ ἔλαβε τὴν μίαν τῶν χειρῶν της, πλησιάσας αὐτὴν εἰς τὰ χείλη του· ἡ κοιμωμένη ἀφυπνίσθη πάραυτα, προσηλώσασα καὶ αὐτὴ μετ' ἀγαλλιάσεως τοὺς ὡραίους καὶ μέλανας ὀφθαλμούς της ἐπὶ τοῦ ἀνδρός.

— Πόσον ἤργησες, Γεώργιε, εἶπεν, ἐνῷ ἔσφιγγε εἰς τὰς λευκὰς αὐτῆς χεῖρας τὴν χεῖρα τοῦ φίλου της.

— Ναὶ, εἶχα ὀλίγην ἐργασίαν, ἔσπευσε νὰ εἴπῃ ὁ Γεώργιος, μὲ συγχωρεῖς βεβαίως δι' αὐτὸ Ἑλένη μου;

— Ὡς συγχωρεῖ ὁ μαθητὴς τὸν τροφοδότην τοῦ ἐπὶ τῇ ὑποσχέσει νὰ μὴ τὸ ἐπαναλάβῃ καὶ δεύτερον, ἀπήντησεν αὕτη, ἀλλ' ἐὰν δὲν ἀπατῶμαι εἰς σὲ ἀπόψε συμβαίνει τι ἔκτακτον, φίλτατε!

— Ἔκτακτον! ἀπατᾶσαι, φιλτάτη μου, δὲν μὲ συμβαίνει τὸ παραμικρόν.

— Γεώργιε, μὲ κρύπτεσαι, ἀναγινώσκω ἀρκετὰ καλῶς εἰς τὸ πρόσωπόν σου τὴν ταραχὴν, τὴν ὁποίαν ὑποφέρει ἡ καρδία σου· ὁ ὀφθαλμὸς γυναικὸς ἐρώσης εἶναι τὸ μόνον ἀληθὲς μικροσκόπιον, φίλε μου.

— Ἀλλ' ἀφοῦ ἅπαξ σοὶ εἶπον ὅτι δὲν ἔχω τίποτε!

— Καὶ ἀφοῦ ἐγὼ δὶς σοὶ ἐπαναλαμβάνω ὅτι ἔχεις!

— Ἂς ἴδωμεν ποῖος ἔχει δίκαιον, εἶπεν ὁ ἀνὴρ μειδιῶν.

— Ναὶ, ἂς ἴδωμεν, εἶπεν ἡ γυνὴ ἐγερθεῖσα.

— Μὲ ἀγαπᾶς, Ἑλένη μου;

— Περισσότερον παρὰ ποτέ.

— Ἔ, λοιπὸν, φιλτάτη μου, πᾶν ὅ,τι δύναμαι νὰ ἔχω, ἢ πᾶν ὅ,τι ἔχω τέλος πάντων, τὸ ἐξαλείφει ὁ ἔρως σου, ἰδού.

— Ἔ, καὶ μὲ τοῦτο μὲ ἐξωμολογήθης πῶς ὑποφέρεις! .... Ὄχι, φίλεμου, ὄχι. Ἀπόψε δὲν δύναμαι νὰ σὲ ἀφήσω ν' ἀναχωρήσῃς, ἐὰν δὲν μὲ εἴπῃς τῶν θλίψεών σου τὸ αἴτιον.

— Πλὴν, Ἑλένη μου!...

— Δὲν ἐπιθυμῶ νὰ ἀκούσω οὐδὲν ἄλλο, ἢ τὸ αἴτιον ὅπερ τὴν στιγμὴν αὐτὴν ἐμπροσθέν μου σὲ καθιστᾷ περίλυπον, ἐπανέλαβεν ἡ νεᾶνις ἐπιμένουσα. Ἢ μήπως νομίζεις ὅτι ἡ Ἑλένη θέλει παύσει νὰ ἐνδιαφέρηται ποτὲ περὶ σοῦ!

— Πλὴν, δὲν ἔχω τίποτε!

— Δὲν ἔχεις τίποτε! ὡραία τῇ ἀληθείᾳ ἀπάντησις!.... Δὲν ἔχεις τίποτε! δηλαδὴ ἔχεις πολλά. Ὑποφέρεις!.... λησμονεῖς ὅμως ὅτι ἡ ἀπάντησις αὕτη μυρίας διεγείρει ἐν ἐμοὶ ὑποψίας!

Ὁ Γεώργιος ὅμως ὅστις ἐπεθύμει ν' ἀλλάξῃ ὁμιλίαν:

— Πόσον ὡραία εἶσαι ἀπόψε Ἑλένη μου, εἶπε· τῇ ἀληθείᾳ ὁμοιάζεις. . . .

— Ἄκουσον, εἶπε, διακόψασα αὐτὸν ἡ Ἑλένη, μετ' ὀλίγον θὰ μὲ ἀφήσῃς μόνην καὶ μάλιστα μὲ τὴν δεινὴν δι' ἐμὲ ἰδέαν, ὅτι ἀπῆλθες πάσχων χωρὶς νὰ συγκοινωνήσῃς καὶ ἐμὲ εἰς τὰ μυστικά σου.

— Αἴ, ὡραία μου τύραννος, καθὼς βλέπω δὲν θὰ δυνηθῶ ν' ἀποφύγω τὰς ἀπαιτήσεις σου. Ἡ βασανίζουσά με ὅμως θλίψις εἶναι πολλὰ μικρὰ ἀπέναντι τῆς εὐδαιμονίας ἣν ἀπολαμβάνω εὑρισκόμενος πλησίον σου.

— Ἤρχισες πάλιν! τῇ ἀληθείᾳ ὁμοιάζεις τὸν ἀστρονόμον ἐκεῖνον, ὅστις καθ' ὅλην αὐτοῦ τὴν ζωὴν εὑρίσκετο κεκλεισμένος ἐντὸς τοῦ δωματίου του, μήπως τὸν ἐρωτήσῃ τις περὶ τῶν ἀστέρων περὶ τῶν ὁποίων οὐδεμίαν εἶχεν ἰδέαν ὁ ταλαίπωρος.

— Ἰδοὺ, φίλη μου, εἶπε τέλος ὁ Γεώργιος· αὔριον πρέπει νὰ πληρώσω μερικὰ χρήματα, τὰ ὁποῖα ὀφείλω μὲν, δὲν ἔχω ὅμως.

— Ὀφείλεις χρήματα! ἔκραξεν ἡ νεαρὰ κόρη. Ἄ, Γεώργιε! πῶς καταδέχεσαι νὰ ἐξευτελίζησαι!.... Ἀγνοεῖς ὅτι ὁ μεγαλήτερος ἀνὴρ καθίσταται ἐλάχιστος ἀπέναντι τοῦ δανειστοῦ του! Καὶ ἔπειτα, ὁπόσον πάσχει εὐγενὴς ψυχὴ προσβαλλομένη ὑπὸ τῶν τυπικῶν ἐκείνων καὶ χυδαίων φράσεων « μὲ χρεωστεῖς, πρέπει νὰ μὲ πληρώσῃς! ». Ἡ ἀλήθεια εἶναι πικρὰ, ἀλλὰ νὰ μὴ τὴν διακοινώσω εἰς σὲ, μὲ εἶναι ἀδύνατον. Σὲ καταδικάζω πρὸ πάντων ὅμως, διότι εἶχες πάλιν ἀνάγκην χρημάτων καὶ δὲν ἀπευθύνθης πρὸς ἐμέ.

— Πρὸς σὲ, Ἑλένη μου!

— Πῶς; παράλογον σὲ φαίνεται! Προτιμώτερον λοιπὸν σοὶ εἶναι νὰ ἐξευτελίζησαι ἔμπροσθεν ἀνθρώπου δυναμένου νὰ σὲ καταστρέψῃ ἀνθ' ἑνὸς νομίσματος, ἢ ἔμπροσθεν νεανίδος τῆς ὁποίας ἡ καρδία τίθεται ὑπὸ τοὺς πόδας σου ὁρκεῖ σὺ νὰ μειδιᾷς; Ἔπειτα, ἔστω καὶ ὅτι ἐλάμβανες πᾶν ὅ,τι εἶχα, δὲν μοὶ ἔμενεν ἐπὶ τέλους ὁ ἔρως σου, ὁ ἔρως σου αὐτὸς, Γεώργιε, ὅστις εἶναι ἱκανὸς νὰ μὲ προσφέρῃ βασίλεια καὶ ἑκατομμύρια, ὄνειρα μὲν δι' ἄλλους, δι' ἐμὲ ὅμως πραγματικότητας;

Ὁ Γεώργιος ἐπλησίασε πάραυτα καὶ ἐγονυπέτησε πρὸ τῆς ἐρωμένης του, ὀσπασθεὶς δὲ τὰς λευκὰς αὐτῆς χεῖρας:

— Τῇ ἀληθείᾳ, ἀπήντησε μετὰ συγκινήσεως, ἀπὸ τοὺς ὀνείρους μου τοὺς γλυκεροὺς μοὶ ἔφερες εἰς πραγματικότητας, ἀπὸ τὸν οὐρανὸν μὲ καταβίβασες εἰς τὴν γῆν. Σὲ ἐλύπησα, φιλτάτη μου, τὸ βλέπω, ἐλύπησα σὲ τὴν ὁποίαν ἔπρεπε νὰ καταστήσω εὐτυχῆ, καὶ τὴν ὁποίαν ἐπεθύμουν νὰ βλέπω μὲ τὸ μειδίαμα ἐκεῖνο εἰς τὰ χείλη, ὅπερ μεταφέρει τὸν ἄνθρωπον εἰς ζωὴν πλήρη ἀγνώστων εὐωδιῶν καὶ ἀγνώστων ἐντυπώσεων. Μὲ συγχωρεῖς ὅμως, Ἑλένη μου, δὲν ἔχει οὕτω;

Ἡ Ἑλένη κατώρθωσεν ἐπὶ τέλους νὰ μάθῃ παρὰ τοῦ ἐραστοῦ της τόσον τὸ ποσὸν τοῦ χρέους του, ὅσον καὶ τὸν ἄνθρωπον εἰς τὸν ὁποίον ἐχρεώστει τὸ ποσὸν τοῦτο.

Ἐντοσούτῳ τρεῖς ὧραι παρῆλθον μετὰ τὸ μεσονύκτιον καὶ ἡ Ἑλένη ἠναγκάσθη νὰ ἀναγγείλῃ εἰς τὸν Γεώργιον ὅτι πρέπει ν' ἀναχωρήσῃ, τότε ὁ ἄνθρωπος ποῖον θέλετε νὰ καταρᾶται; τὸ ὡρολόγιον, ὅπερ γνωστικώτερον καὶ τακτικώτερον αὐτοῦ τὸν φέρει πολλάκις εἰς συναίσθησιν τῶν καθηκόντων του.

Καὶ τῷ ὄντι, παρέρχονται πολλάκις ὧραι τὰς ὁποίας νομίζομεν στιγμὰς, ἑβδομάδες τὰς ὁποίας νομίζομεν ἡμέρας, ἢ κάλλιον εἰπεῖν, παρέρχεται ἓν ὁλόκληρον ἔτος τὸ ὁποῖον ὁ ἄνθρωπος νομίζει μίαν μόνην στιγμὴν, καὶ τοῦτο, διότι ἡ ψυχὴ ἡμῶν παρασύρεται εἰς ἄλλας ἐκστάσεις, καὶ μετ' εὐδαιμονίας ἀφάτου ἐνασμενίζεται παρασυρομένη εἰς ἀτμοσφαίραν πλήρη ἀρωμάτων καὶ πολυθελγήτρων εἰκόνων.

— Ὀλίγον εἰσέτι νὰ μείνω, ἔλεγεν ὁ Γεώργιος, ὀλίγον εἰσέτι καὶ ἀναχωρῶ. . . .

Ἡ Ἑλένη ὅμως ἥτις ἐγνώριζεν ὅτι τὸ ὀλίγον τοῦ Γεωργίου καὶ ὀλίγιστον δι' αὐτὴν ἦτο μία ὁλόκληρος νύξ,

— Γεώργιε, εἶπε, Γεώργιε, μὴ τρέλλας· ὕπαγε σὲ καθικετεύω.

Καὶ ὅμως τῆς γυναικὸς ἐκείνης ὡμίλουν τὰ χείλη, ὄχι ὅμως καὶ ἡ καρδία.

Ἡ Ἑλένη ἠγάπα εἰς ἄκρον τὸν Γεώργιον, αὐτὸς ἦτον ἡ ἰδία της ὕπαρξις, αὐτὸς τὴν ἔφερεν εἰς ἔκστασιν θείαν, οὐρανίαν, τὴν καθίστα εἰς ἑαυτὴν βασίλισσαν· ποτὲ ὅμως χάριν τοῦ ἔρωτός της, μὲ ὅλον τὸν ὁποῖον ἔφερεν οὗτος σάλον, ποτὲ δὲν παρεξετράπη τῶν καθηκόντων της.

— Τοὐλάχιστον ἕνα ἀσπασμὸν, ἔκραξεν ὁ Γεώργιος, ἐνῷ δάκρυα, δάκρυα ἔρωτος κατέβρεχον τὰς παρειάς του.

— Ἀσπασμόν! ἀπήντησεν ἡ Ἑλένη· ὤ! ὄχι! ὄχι! ὄχι! ἀδύνατον· καὶ ἀπέστρεψε πάραυτα τὸ πρόσωπον μὴ δυνηθεῖσα νὰ κρατήσῃ τὰ δάκρυά της.

— Ὤ! ἕνα ἀσπασμὸν ἐπὶ τοῦ ἐρατεινοῦ ἐκείνου μετώπου σου, Ἑλένη μου, καὶ εὐθὺς ἀναχωρῶ. . . .

— Ἀδύνατον, Γεώργιε, ἀδύνατον.

— Ἀλλὰ διατί λοιπὸν ἀποφεύγεις τὸν ἀσπασμόν μου; καὶ ἐπλησίασεν αὐτὴν πλειότερον, ἐνῷ εἰς τὰς ἐρυθρὰς αὐτοῦ παρειὰς ἐζωγραφίζετο τῆς καρδίας του ὁ σάλος.

— Διατί; ἔκραξεν ἡ Ἑλένη, διατί; διότι ἕνα ἀσπασμόν σου θὰ τὸν πληρώσω διὰ μυρίων.... διότι θὰ ἐναγκαλισθῶ τὴν ὡραίαν ἐκείνην κεφαλήν σου καὶ θὰ τὴν φέρω ἐπὶ τοῦ στήθους μου!.... ὤ! ναί· καὶ εἶμαι ἱκανὴ νὰ μένω εἰς τοιαύτην θέσιν μέχρι τῆς πρωΐας, μέχρι τοῦ ἐρχομένου ἔτους, Γεώργιε!.... ἀλλ' ὄχι! Θεέ μου, ἤμαρτον!..... φῦγε, ταλαίπωρε, φῦγε.... μὴ μὲ ἀναγκάσῃς νὰ πράξω ἔγκλημα! Φῦγε σὲ λέγω, μὴ ἀντὶ τῶν εὐλογιῶν τοῦ Θεοῦ λάβω ἔπειτα τὰς κατάρας του!....

Καὶ ἀδρανὴς κατέπεσεν ἐπὶ ἀνακλίντρου κάτωχρος.

Ἡ Ἑλένη εἶχε λειποθυμήσει· ὁ Γεώργιος ἔσπευσε νὰ μεταφέρῃ αὐτὴν εἰς τὴν κλίνην της.

Τὰ ὅσα ἐδιηγήθημεν συνέβησαν τὴν 15 Ἰανουαρίου.

Τὴν ἐπιοῦσαν ὁ Γεώργιος εὑρίσκετο εἰς τὸ δωμάτιόν του ὠχρὸς καὶ σύννους. Τὸ δωμάτιον αὐτοῦ ἦτο δωμάτιον οἴκου μεγαλοπρεποῦς εἰς μίαν τῶν κυριωτέρων συνοικιῶν τοῦ Πέρα.

Περὶ τὴν 10 Π. Μ. ὁ ὑπηρέτης του εἰσήγαγεν ἄνθρωπον γηραλαῖον· ὁ Γεώργιος προσποιηθεὶς ἀταραξίαν ἔσπευσε νὰ ὑποδεχθῇ τὸν προσελθόντα καὶ νὰ προσφέρῃ εἰς αὐτὸν κάθισμα.

Μετὰ δὲ τὰς ἀμοιβαίας φιλοφρονήσεις:

— Ἔλαβον, Κύριε, τὴν ἐπιστολήν σας, ἔσπευσε νὰ εἴπῃ ὁ Γεώργιος, δυστυχῶς ὅμως δὲν δύναμαι νὰ σᾶς πληρώσω, πρὶν παρέλθῃ ἡ ἑβδομάς.

— Πῶς; κύριε! ἔκραξεν ἔκπληκτος ὁ γέρων; νὰ μὲ πληρώσητε!....

— Βεβαίως, φίλε μου· αἱ περιστάσεις δὲν μὲ τὸ συγχωροῦν.

— Ἀλλὰ, κύριε, ἐγὼ ἐξ ἐναντίας ἦλθον νὰ σᾶς εὐχαριστήσω....

— Γνωρίζω πόσον εἶσθε εὐγενής, ἀγαπητέ μου, καὶ ὅτι δὲν θέλετε μὲ βιάσει, τὸν διέκοψεν εἰπὼν ὁ Γεώργιος.

— Ἀλλὰ, κύριε, μὲ συγχωρεῖτε, ἐπανέλαβεν ὁ γηραλαῖος ἀνὴρ, πρέπει νὰ συνεννοώμεθα καλλίτερον.... Σήμε-

ρον τὸ πρωΐ, εἷς ὑπηρέτης ἐλθὼν μοὶ ἐνεχείρισε φάκελλον ἐμπεριέχοντα τὸ ὁποῖον μοὶ χρεωστεῖτε ποσὸν χωρὶς νὰ περιμείνῃ νὰ λάβῃ ἀπόδειξιν.

Ὁ Γεώργιος ἔμεινε πρὸς στιγμὴν ἐννεός· ἠτένισε καλῶς τὸν γέροντα φοβηθεὶς μὴ ὁ ἄνθρωπος οὗτος παρεφρόνησεν· ἐξ ἐναντίας ὅμως παρετήρησεν ὅτι ὁ γέρων πιστωτής του εἶχεν ἀρκετὰ καλῶς κατὰ τὴν ὑγείαν καὶ ἀρκετὰ καλλίτερον κατὰ τὴν κεφαλήν.

— Καὶ ποῖος ὑπηρέτης ἦτον αὐτός; ἠρώτησεν ἐπὶ τέλους συνελθών.

— Ἀγνοῶ· νομίζω ὅτι ἦτον ξανθός τις Χῖος.

— Ξανθός τις Χῖος! εἶπε, καὶ ἔκρουσε πάραυτα τὸ μέτωπόν του διὰ τῆς χειρός, μηχανικῶς δὲ λαβὼν τὸ ἔγγραφον ἀπὸ τὰς χεῖρας τοῦ γέροντος τῷ εἶπε νὰ ἀναχωρήσῃ.

Ὁ γέρων τοκιστής, ὡς ὅλοι οἱ ἄνθρωποι τοῦ εἴδους του, μὴ δώσας οὐδεμίαν προσοχὴν εἰς τὴν ἐμφαινομένην ταραχὴν τοῦ Γεωργίου, ἀνεχώρησεν εὐτυχής, διότι ἐκράτει τὰ χρήματά του, ὡς ἐραστὴς τὴν ἐρωμένην του, εἰς τὸν κόλπον του.

Μετὰ τὴν ἀναχώρησιν τοῦ γέροντος:

— Πάντοτε ἡ αὐτή! πάντοτε ἡ ἰδία! ἐψιθύρισεν ὁ Γεώργιος κάτωχρος. Καὶ ἐγώ! ἐγὼ τί τῇ προσέφερα ὡς ἀντάλλαγμα! Θεέ μου! Θεέ μου!.... Καὶ αὐτὴ νὰ μὴ γνωρίζῃ τὸ παραμικρόν! νὰ μὴν ἐννοῇ τίποτε! ὤ! αὔριον πρέπει.... Ὄχι, σήμερον! ναί, σήμερον ὀφείλω νὰ πραγματοποιήσω τὴν ἰδέαν μου! πρέπει νὰ τὴν νυμφευθῶ!....

Καὶ πάραυτα ἔπεσεν ἐφ' ἑνὸς καθίσματος, καλύψας διὰ τῶν χειρῶν του τὸ πρόσωπον. Μετ' ὀλίγον αἱ ἀποσυρθεῖσαι χεῖρές του ἦσαν ὑγραί. Ὁ Γεώργιος ἔκλαυσεν.

Ἡ Ἑλένη ἐγερθεῖσα τὸ πρωὶ ἠσθάνθη κόπωσιν καὶ ἀδράνειαν εἰς τὸ σῶμά της, καὶ ταραχὴν ἄγνωστον εἰς τὴν ψυχήν της. Ἡ ἀδιαθεσία της αὕτη εἰς μυρίας τὴν ὤθησεν ἀνησυχίας, ἐπὶ τέλους ὅμως παρεδέχθη ὅτι ὁ χθεσινὸς τῆς καρδίας της σάλος ἦτο τὸ αἴτιον ταύτης· ἔσπευσε δὲ νὰ ἐκτελέσῃ τὸ σχέδιόν της πραγματοποιοῦσα ταχέως τὴν ἰδέαν της. Ἔκραξε λοιπὸν πάραυτα τὸν πιστὸν αὐτῆς ὑπηρέτην ξανθὸν Χῖον, ἑρμηνεύσασα δ' αὐτῷ τὸν οἶκον τοῦ γέροντος δανειστοῦ, τὸν ἐξαπέστειλεν ὅπως δώσῃ εἰς αὐτὸν ἐκ μέρους τοῦ Γεωργίου τὸ ποσὸν τὸ ὁποῖον ὤφειλεν ὁ ἐραστής της, ἦτο δὲ τοῦτο ὀκτὼ χιλιάδες γροσίων, τὸ τελευταῖον ψυχίον τῆς κληρονομίας της.

Ὁ Γεώργιος ἦτον υἱὸς πατρὸς εὐκαταστάτου μὲν κατ' ἀρχάς, μετ' ἔπειτα ὅμως πτωχεύσαντος. Καὶ ἐπειδὴ ἡ πτώχευσις καταστᾶσα συρμὸς εἰς τὸν ἐμπορικὸν κύκλον ἡμῶν, οὐδενὸς ἐκηλίδου τὸ ὄνομα καὶ προσέβαλε τὴν ὑπόληψιν, ἐννοεῖται ὅτι καὶ ὁ Γεώργιος ἔχαιρε τὴν εὔνοιαν τῆς κοινωνίας ταύτης τῆς ὁποίας πλεῖστοι εἰσὶν οἱ κλητοί.

Πρὸ ἑνὸς ἔτους τῶν ὅσων διηγούμεθα, ἐγνώρισε τὴν Ἑλένην, νεάνιδα ὀρφανὴν, συζῶσαν μὲ μίαν της συγγενῆ εἰς τὸν οἶκον ὅνπερ τῇ ἄφῆκεν ὁ πατήρ της κληροδότημα, ζῶσαν ὅμως ἀνέτως. Μετὰ τὸν θάνατον τῆς συγγενοῦς της ὁ Γεώργιος ἀπεφάσισε νὰ τὴν νυμφευθῇ· αἱ κοινωνικαὶ ὅμως τοῦ νέου σχέσεις ἀείποτε ἐνέβαλον ἐμπόδια εἰς τὸν σωτήριον καὶ φιλάνθρωπον σκοπόν του, καθ' ὃν ἐγένετο προξάτης καὶ σύζυγος νεάνιδος ὀρφανῆς ὡς ἡ Ἑλένη. Ναὶ μὲν, δὲν καθίστατο πλούσιος νυμφευόμενος αὐτὴν, ἠδύνατο ὅμως νὰ καυχηθῇ ὅτι ἐλάμβανε σύζυγον τῆς ὁποίας τὰ ἠθικὰ προτερήματα ἠδύναντο νὰ παραβληθῶσι μετὰ τῆς καλλιτέρας προικοφόρου νεάνιδος, τὸ δὲ κάλλος της μὲ τὸ ὡραιότερον ψυμμιθιωμένον πρόσωπον ἀριστοκρατίδος νέας.

Ὁ Γεώργιος ἐγνώριζεν ὅτι νυμφευόμενος τὴν Ἑλένην, οἱ ἀριστοκράται αὐτοῦ συγγενεῖς καὶ φίλοι ἤθελον οἱ μὲν ἀπαρνηθεῖ τὴν μετ' αὐτοῦ συγγένειαν, οἱ δὲ διαῤῥήξει πᾶσαν μετ' αὐτοῦ σχέσιν, καὶ τοῦτο, διότι ἡ Ἑλένη δὲν προσέφερε τῷ συζύγῳ της χρήματα. Διατὶ ἄρα νὰ μὴ δυνηθῇ ν' ἀποτινάξῃ τὰς τοιαύτας προλήψεις καὶ νυμφευθῇ τὴν νεάνιδα; Διότι ὁ ἔρως εἰς ψυχάς τινας κατέστη φαντασία τις ἰδανικὴ, ὡς ὁ καπνὸς ὁ ὑπὸ τῆς παραμικρᾶς τοῦ ἀνέμου πνοῆς διαλυόμενος. Ὁ ἄνθρωπος διαμένων ἐπί τινας ὥρας παρὰ τῇ ἐρωμένῃ του, παρὰ τῇ γυναικὶ ἐκείνῃ ἥτις τὸν φέρει εἰς ἔκστασιν μοναδικὴν, ἥτις τὸν καθιστᾷ πρὸς στιγμὴν κύριον ἑνὸς παραδείσου, εἶναι ἱκανὸς ὅλον τὸ αἷμά του σταγόνα πρὸς σταγόνα νὰ τὸ προσφέρῃ δι' ἓν τῆς ἐρωμένης του μειδίαμα· καὶ ὅμως μετὰ μίαν ἡμέραν, μετὰ μίαν ὥραν, λησμονῶν τὰ πάντα, χάριν παραμικρᾶς ὑλικῆς ἀπολαύσεως, στέλλει εἰς τὸν Σατὰν τὸ πρόσωπον, ὅπερ χθὲς ἀνεβίβαζεν αὐτὸν πρὸς τὸν Ὕψιστον. Δυστυχῶς διὰ τὴν ἀνθρωπότητα αὐτήν, δυστυχῶς διὰ τὰς γυναῖκας ἐκείνας αἵτινες ἀφιεροῦνται εἰς μίαν ὑπόσχεσιν, εἰς ἕνα ὅρκον, ὑπάρχουσι τῳόντι ἄνθρωποι τοιοῦτοι εἷς τῶν ὁποίων ἦτο καὶ ὁ Γεώργιος. Διατὶ ὅμως, ἐνῷ ἐγνώριζε τὴν ὁποίαν ἔτρεφεν πρὸς τοὺς συγγενεῖς του, ἢ μᾶλλον πρὸς τὰς προλήψεις αὐτῶν συμπάθειαν, νὰ μὴ παραιτηθῇ τῆς Ἑλένης; Νὰ παραιτηθῇ νεάνιδος ὡραίας, καὶ μάλιστα ὀρφανῆς, ἀγαπώσης αὐτόν!.... ὤ, τὸ τοιοῦτον, οἱ τῆς ἐποχῆς μας νεανίσκοι ἤθελον τὸ θεωρήσει γελοῖον!

Ὁ Γεώργιος μετὰ τὸν θάνατον τοῦ πατρός του πολλάκις περιῆλθεν εἰς στενοχωρίαν χρηματικὴν, καὶ ἀποκοιμώμενος τὸ ἑσπέρας ἐσυλλογίζετο τὰ ὁποῖα θὰ τὸν ἐπισκεφθοῦν τὴν πρωΐαν πρόσωπα, ἅτινα ὅμως, προηγουμένως κατόρθου καὶ ἐμάνθανεν ἡ Ἑλένη. Ὁποίαν τῳόντι εὐδαιμονίαν αἰσθάνεται ἐρῶσα καρδία προλαμβάνουσα τοῦ προσφιλοῦς της προσώπου τὰς ἐπιθυμίας καὶ πραγματοποιοῦσα αὐτάς! διὸ τὸ πρωὶ ἐγειρόμενος τῆς κλίνης του ὁ Γεώργιος ἔβλεπε τοὺς δανειστάς του μὲ μειδιῶντα πρόσωπα νὰ τῷ ἀπονέμουν τὰς εὐχαριστήσεις των διὰ τὴν ταχεῖαν τοῦ χρέους του ἀπότισιν, ἔμενεν ὅθεν ἐκστατικὸς, ὅτε πηγαίνων εἰς τὸν οἶκον τῆς Ἑλένης ἐμάνθανε πάλιν τὸν σωτῆρά του ἄγγελον.

— Πάντοτε ἡ ἰδία, πάντοτε ἡ εὐγενὴς ψυχή σου θὰ μὲ δίδῃ δείγματα καρτερίας· Πάντοτε ἡ σκιά σου θὰ μὲ προστατεύῃ;

— Ἤρχισες πάλιν! Βλέπεις, μεγάλην τάχατε σοὶ ἀπένειμα ἐκδούλευσιν! ἀπήντα καὶ ἡ Ἑλένη μειδιῶσα. Πλὴν γνωρίζεις, κύριε, ἔλεγεν αἴφνης, ὅτι προσβάλλεις τὸ φύλλον μας! ἢ μήπως νομίζεις ὅτι ὁ Θεὸς μᾶς ἐπροώρισε διὰ τὸν ὁποῖον μερικοὶ ἄνδρες μᾶς ὑποθέτουν προορισμόν!

Ὁ Γεώργιος μετὰ τὴν τελευταίαν χρηματικὴν δι' αὐτὸν βοήθειαν τῆς ἐρωμένης του ὡρκίσθη νὰ μὴν εἴπῃ πλέον εἰς αὐτὴν τὸ παραμικρὸν περὶ χρέους· ἀλλ' ἦτο πλέον ἀργὰ, διότι ἡ Ἑλένη ἐξαντλήσασα ἅπασαν τὴν χρηματικὴν αὐτῆς περιουσίαν εἶχεν ὑποθηκεύσει καὶ τὸν οἶκόν της.

Ὁ Γεώργιος ὅμως τὴν ἠγάπα, ὁ Γεώργιος ἐπρόκειτο νὰ τὴν νυμφευθῇ· τί λοιπὸν ἤθελε ἡ Ἑλένη τὰ χρήματα καὶ τὸν οἶκον;

(Ἕπεται τὸ τέλος.)

ΕΝΕΤΟΙ ΚΑΙ ΛΑΤΙΝΟΙ.

Μετὰ τὴν ἅλωσιν τῆς Τρῳάδος, οἱ Ἕλληνες καίτοι ἀνηλεεῖς πρὸς τοὺς δυστυχεῖς κατοίκους, ἐσεβάσθησαν ὅμως τὸν Ἀντήνορα (α) καὶ τὸν Αἰνείαν (β), διότι οἱ ἡγεμόνες οὗτοι εἶχον πάντοτε προτρέψει τοὺς Τρῳαδίτας νὰ κλείσωσιν εἰρήνην καὶ νὰ παραδώσωσιν τὴν Ἑλένην εἰς τοὺς Ἕλληνας.

Ὅθεν, οἱ δύο ἡγεμόνες ἀφεθέντες ἀνενόχλητοι, ἀνεχώρησαν ἐκ τῆς Τρῳάδος πρὸς ἀναζήτησιν ἄλλης τινὸς πατρίδος. Καὶ ὁ μὲν Ἀντήνωρ ἀκολουθούμενος ὑπὸ τῶν Ἐνετῶν (γ) οἵτινες ἀποβεβλημένοι ἐκ τῆς Παφλαγονίας (δ) ἕνεκα ἐμφυλίων ταραχῶν καὶ ἐστερημένοι τοῦ βασιλέως των Πολυμαίνους, φονευθέντος ὑπὸ τὰ τείχη τῆς Τροίας, ἐζήτουν ἀρχηγὸν καὶ ἄσυλον, εἰσεχώρησε μέχρι τοῦ μυχοῦ τοῦ ἀδριατικοῦ κόλπου, καὶ ἐκεῖ ἐσύστησε βασίλειον μεταξὺ τῶν Ἄλπεων καὶ τῆς θαλάσσης, ὅπερ καὶ Ἐνετία ὀνομάζεται μέχρι σήμερον καὶ οἱ κάτοικοι αὐτοῦ Ἐνετοί.

Ὁ δὲ Αἰνείας, ὅστις ἐπέπρωτο νὰ γίνῃ ἐγκαθιδρυτὴς μεγαλητέρου κράτους ἐστάθη πρῶτον εἰς τὴν Μακεδονίαν, ἐκεῖθεν δὲ μετέβη εἰς Σικελίαν καὶ τελευταῖον προσωρμίσθη εἰς Λαύρεντον (α) ἔνθα ἀπεβίβασεν τοὺς Τρῳαδίτας οἵτινες διεσπάρησαν ἐν τῷ ἅμα τῆδε κακεῖσε πρὸς λεηλασίαν καὶ λαφυραγωγίαν.

Τοῦτο ἰδόντες ὁ Βασιλεὺς Λατῖνος (β) καὶ οἱ Ἀβοριγῖνες (γ), οἱ κατέχοντες τότε τὸν τόπον, ἔλαβον τὰ ὅπλα, καὶ ἔτρεξαν πανστρατιᾷ κατὰ τῶν ἀλλοφύλων ἐκείνων λεηλατῶν.

Ἅμα ὅμως οἱ δύο στρατοὶ ἦλθον ἀπέναντι ἀλλήλων καὶ πρὶν ἀκόμη συναφθῇ οὐδεμία μάχη, ὁ βασιλεὺς Λατῖνος προέβη καὶ ἐζητήσατο συνέντευξιν μετὰ τοῦ ξένου ἀρχηγοῦ, ἥτις καὶ τῷ παρεχωρήθη. Συνελθόντων ὅθεν τῶν δύο ἀρχιστρατήγων, ὁ βασιλεὺς Λατῖνος ἠρώτησεν ποῖα ἦν ἡ πατρὶς τῶν ξένων, ὁποία κακὴ τύχη τοὺς ἐξώρισεν ἐκεῖθεν, καὶ ποῖος ὁ σκοπὸς τῆς εἰς τὰ Λαυρεντινὰ πεδία ἀποβιβάσεώς των. Ἅμα δὲ ἔμαθεν ὅτι οἱ ξένοι ἐκεῖνοι ἦσαν Τρῳαδῖται, ὅτι ἀρχηγὸς αὐτῶν ἦν ὁ Αἰνείας ὁ υἱὸς τοῦ Ἀγχίσου καὶ τῆς Ἀφροδίτης καὶ ὅτι μετὰ τὴν ἅλωσιν τῆς πατρίδος των φυγάδες καὶ πλάνητες ἐζήτουν μέρος ἵνα ἐγκατασταθῶσι καὶ ἀνεγείρωσι πόλιν, ἐθαύμασεν αὐτοὺς καὶ τὸν ἥρωα ἀρχηγόν των, ὅστις καὶ εἰς πόλεμον καὶ εἰς εἰρήνην ἦν προδιατιθεμένος, καὶ ἔτεινε αὐτῷ τὴν χεῖρα ὡς πρῶτον δεῖγμα τῆς μελλούσης φιλίας των. Μετὰ δὲ ταῦτα οἱ δύο ἀρχηγοὶ συνωμολόγησαν συνθήκην καὶ οἱ δύο στρατοὶ συνηνώθησαν.

Ὁ βασιλεὺς Λατῖνος προσεκάλεσε τὸν Αἰνείαν εἰς τ' ἀνάκτορά του καὶ τῷ προσέφερε τὴν χεῖρα τῆς θυγατρός του Λατινίας, συνενῶν διὰ τοῦ συνοικεσίου τούτου τὰ δύο ἔθνη.

Περιχαρεῖς οἱ Τρῳαδῖται διὰ τὸν αἴσιον ἐκεῖνον γάμον ὅστις ἔθετεν ἓν τέρμα εἰς τὰς περιπλανήσεις καὶ κακουχίας των, ἀνήγειρον μικρὰν τινὰ πόλιν εἰς ἣν ὁ Αἰνείας ἔδωσε τὸ ὄνομα τῆς συζύγου του ὀνομάσας αὐτὴν Λατινίαν.

Μετ' οὐ πολὺ νέος πόλεμος ἐξεῤῥάγη. Τοῦρνος ὁ Βασιλεὺς τῶν Ῥουτούλων (δ), εἰς ὃν ὁ Λατῖνος εἶχε προηγουμένως ὑποσχεθῇ τὴν χεῖρα τῆς Λατινίας ὠργισθεὶς διότι εἶδεν ἑαυτὸν παραγκωνισθέντα ὑφ' ἑνὸς ξένου ἐκήρυξε τὸν πόλεμον εἰς τοὺς Ἀβοριγίνας καὶ εἰς τοὺς Τρῳαδίτας. Ἡ ἔκβασις τοῦ πολέμου ὑπῆρξε κακὴ δι' ἀμφότερα τὰ μέρη, διότι οἱ μὲν Ῥούτουλοι ἐνικήθησαν, οἱ δὲ Ἀβοριγῖνες καὶ Τρῳαδῖται ἐστερήθησαν τοῦ βασιλέως των ὃν διεδέχθη ὁ Αἰνείας ἀναλαβὼν τὴν ἀρχηγίαν τῶν στρατευμάτων.

(α) Ἀντήνωρ· υἱὸς τοῦ Αἰσυήτου καὶ τῆς Κλεομήστρας ἐκ Τροίας.

(β) Αἰνείας· υἱὸς τοῦ Ἀγχίσου καὶ τῆς Ἀφροδίτης καὶ μετὰ τὸν Ἕκτορα ἀνδρειότερος τῶν Τρώων.

(γ) Ἐνετοί· ἔθνος τῆς Παφλαγονίας παρὰ τὸν Παρθένιον ποταμὸν οἰκοῦντες.

(δ) Παφλαγονία· ἐπαρχία τῆς μικρᾶς Ἀσίας.

(α) Λαύρεντον· πόλις τῆς Ἰταλίας πάλαι καθέδρα τοῦ βασιλέως Λατίνου· τὸ νῦν Torre di Paterno.

(β) Λατῖνος· βασιλεὺς τοῦ Λατίου ἐν Ἰταλίᾳ· υἱὸς τοῦ Φαύνου καὶ τῆς νύμφης Μαρκίας.

(γ) Ἀβοριγῖνες· ἀρχαῖοι κάτοικοι τοῦ Λατίου ἐν Ἰταλίᾳ.

(δ) Ῥούτουλοι· ἀρχαῖον ἔθνος τῆς Ἰταλίας συγχωνευθὲν μετέπειτα μετὰ τῶν Λατίνων.

Ὁ Τοῦρνος ἐξ ἄλλου μὴ ἀποθαρρυνθεὶς ἐκ τῆς πρώτης ἥττης, ἐξητήσατο τὴν ἐπικουρίαν τῶν Τυρρηναίων (α) ὧν ὁ βασιλεὺς Μεζένσιος ἀνέκαθεν ἐθεώρει μετὰ δυσαρέστου ὄμματος τὴν ἀνέγερσιν τῆς νέας πόλεως, καὶ ὅτις εὐθὺς ἐσυμμάχησεν μετὰ τῶν Ῥουτούλων.

Ὁ Αἰνείας διορῶν τὸν προφανῆ κίνδυνον καὶ φοβούμενος μὴ γεννηθῶσιν διχόνοιαι ἐν τῷ στρατῷ του ἕνεκα τῆς διαφορᾶς τῶν ἠθῶν τῶν Τρωαδιτῶν καὶ τῶν Ἀβοριγίνων, συνήνωσεν αὐτοὺς εἰς ἓν ἔθνος καὶ τοὺς ἐκάλεσεν *Λατίνους*.

Ἀπὸ τότε τὰ δύο ἔθνη ἀδελφωθέντα καὶ ἐννοήσαντα τὸν ἀγαθὸν σκοπὸν τοῦ ἀρχηγοῦ των, τῷ ἀφωσιώθησαν, οὗτος δὲ ἀφ' ἑτέρου ἐπερειδόμενος ἐπ' αὐτῶν ἐτόλμησε νὰ περιφρονήσῃ τοὺς Τυρρηναίους οἵτινες κατ' ἐκείνην τὴν ἐποχὴν ἤκμαζον καὶ ἦσαν ὁ τρόμος τῆς Μεσογείου, καὶ νὰ καταδιώξῃ αὐτοὺς πέραν τῶν ὁρίων τῆς ἐπικρατείας του.

Ι. Χ. Κ.

ΕΟΡΤΑΙ

ΤΟΥ ΙΒ'. ΑΙΩΝΟΣ.

Μαρία ἡ ἀδελφὴ τοῦ Δουκὸς τοῦ Βραβὰν καὶ σύζυγος Φιλίππου τοῦ ἐπονομασθέντος τολμηροῦ, ἦτο περιώνυμος διά τε τὴν καλλονὴν καὶ τὴν ὀξύνοιάν της. Ἀνατραφεῖσα εἰς αὐλὴν ἔνθα τὰ γράμματα ἐτιμῶντο, ἔφερεν εἰς τὸν θρόνον τὸν ἔρωτα τῆς φιλομαθείας καὶ τὴν πρὸς τοὺς καλλιτέχνας ὑπεράσπισίν της· λέγεται δὲ, ὅτι ὁ σύγχρονός της ποιητὴς, Ἀδενὲς Λερουᾶ (Adenez Leroi) τῇ ὀφείλει μέγα μέρος τῆς δόξης του.

Ζῶσα τρόπον τινὰ διὰ τῆς φαντασίας καὶ περιπλανωμένη εἰς τοὺς χρόνους τῆς ἀρχαιότητος, ἠγνόει σχεδὸν τὰ ἤθη τῶν μεταγενεστέρων ἐθνῶν· διὸ μεγάλως ἐξεπλάγη ὅτε ἡμέραν τινὰ ὁ βασιλεὺς σύζυγός της τὴν προσεκάλεσε νὰ παρευρεθῇ εἰς τὴν ἑορτὴν τοῦ *ὄνου*. Βλέπουσα ἡ Μαρία ὅτι ὁ Φίλιππος δὲν ἠστεΐζετο, προσεκάλεσε παρ' ἑαυτῇ τὸν Λερουᾶ καὶ τῷ εἶπε. « Ζῶσα εἰς τὴν Γαλλίαν σήμερον, βλέπω πόσον ἔσφαλα προτιμῶν τὴν ἱστορίαν τῶν διαφόρων ἐθνῶν τῆς ἀρχαιότητος, ἢ τῆς τοῦ ἔθνους εἰς τὰς ἀγκάλας τοῦ ὁποίου ἔμελλον νὰ ζήσω. Ἔμαθα ὅτι πολλοὶ λαοὶ ἀνήγειρον ναοὺς καὶ ἐτέλουν θυσίας πρὸς τιμὴν ζώων τινῶν· ὡς οἱ Αἰγύπτιοι λόγου χάριν εἰς τοὺς ὄφεις καὶ κροκοδείλους, οἱ Ῥωμαῖοι εἰς τὰ πτηνὰ τὰ σώσαντα τὴν Ῥώμην ἀπὸ τὴν αἰφνίδιον ἐπιδρομὴν τῶν ἐχθρῶν των· ἀλλὰ ποῖος ποτὲ ὄνος ἔσωσε τὴν Γαλλίαν ἵνα τῷ προσφέρωσιν ἑορτὰς καὶ θυσίας πρὸς τιμήν του, τοῦτο μόνον δὲν ἔμαθα. »

— Μεγαλειοτάτη, ἀπήντησεν ὁ Λερουᾶ· εἶσθε εὐτυχὴς ἀγνοοῦσα τὴν ἑορτὴν ταύτην, ἥτις εἶναι μία ἐκ τῶν προξενουσῶν μῶμον τόσον εἰς τοὺς προγόνους μας, ὅσον καὶ εἰς ἡμᾶς αὐτοὺς, καὶ ἥτις θὰ ἀφίσῃ εἰς τοὺς μεταγενεστέρους ἀκριβῆ ἰδέαν τῶν ὑπηρετῶν τοῦ Θεοῦ, τῶν μεσιτῶν μεταξὺ ἡμῶν καὶ τῆς τελειότητος! Εἰς τὴν ἑορτὴν ταύτην, Κυρία μου, ἕκαστος στίχος ἡ εὐχὴ τελευταῖ διὰ τῆς ἀπομιμήσεως τοῦ ὀγκανισμοῦ τοῦ ὄνου παρὰ τῶν περιεστώτων· πλὴν ὑπάρχει καὶ ἔτι σκανδαλωδεστέρα καὶ ταύτης ἑορτή· ἡ ἑορτὴ τῶν τρελλῶν καλουμένη, ἥτις δὲν εἶναι εἰμὴ ἡ ἑορτὴ τῶν Κρονείων! Τὴν ἡμέραν ἐκείνην οἱ κατώτεροι τῆς Ἐκκλησίας ὑπηρέται, οἱ ψάλται τοὐτέστι καὶ οἱ κανδηλανάπται, ψάλλουσι τὰ ἀσελγέστερα ᾄσματα, καὶ ὀρχούμενοι περὶ τὸν ἱερὸν βωμὸν ἀσχημονοῦντες, ἐμπαίζουσι τὰς ἱερωτέρας πράξεις. Ἡ Μαρία μετὰ φρίκης ἤκουσε πάντα ταῦτα· τέλος καὶ ἡ γελοῖα ἑορτὴ ἤγγικεν.

Ἡ συνοδία τῆς αὐλῆς ἦλθεν εἰς τὴν προσδιορισθεῖσαν Ἐκκλησίαν, οἱ δὲ χωρικοὶ προσέδραμον νὰ παρευρεθῶσιν εἰς τὴν λειτουργίαν ταύτην μὴ λαμβάνοντες ὅμως μέρος, ὡς τὰ μέγιστα σεβόμενοι τὸν ἡγεμόνα των, ἢ μᾶλλον ἵνα κρίνωσι τὴν φωνὴν ἑκάστου τῶν τῆς αὐλῆς.

Ἦτο τῳόντι περίεργον καὶ συνάμα γελοῖον νὰ ἀκούῃ τις τὸν Φίλιππον καὶ πάντας τοὺς περιστοιχίζοντας αὐτὸν ἐπαναλαμβάνοντας ἀπὸ καιρὸν εἰς καιρὸν τὸ ᾆσμα τοῦ ὄνου, καὶ νὰ βλέπῃ τοὺς μορφασμοὺς τοὺς συνοδεύοντας τοῦτο.

Οἱ περιεστῶτες ἠκροάζοντο μὲ ὅλην τὴν δυνατὴν προσοχήν.

— Ὁ κόμης Γ. ἔλεγέ τις προσποιεῖται θαυμασίως τὸν ὄνον.

— Τῳόντι, ἀπήντα ἄλλος, ἀλλὰ τίς ὄνος δύναται νὰ ἐξισωθῇ μὲ τὸν δοῦκα Δ.

— Ὅμως, προσέθετε τρίτος, ἂν ὄνος τις ἤκουε τὸν πρίγκιπα Β. ἀναμφιβόλως ἤθελε τὸν ἐκλάβει ὡς ἀδελφόν του.

Ὁμοφώνως δὲ πάντες ὁμολόγουν ὅτι ὁ Φίλιππος ἐπροσποιεῖτο ἐπιτυχέστερον πάντων τὸν ὄνον.

Ἡ εὐγενὴς βασίλισσα θλιβερῶς ἐμειδίασε βλέπουσα τὸν ἀγχίνοα ἐκεῖνον λαὸν ἀφιέμενον εἰς τοιαύτας παρεκτροπὰς, μὴ ἀναμίξασα δὲ ποσῶς τὴν φωνήν της μετὰ τῶν ἄλλων, δὲν ἠδυνήθη νὰ μὴ γελάσῃ ὅταν ἤκουσε τὰ τελευταῖα διὰ τὸν σύζυγόν της ἔπη.

Α. Ι. Σ. (*Σάμος*).

(α) Οἱ σήμερον Τοσκάνοι.

ΑΝΑΜΙΚΤΑ.

ΔΕΥΤΕΡΟΙ ΓΑΜΟΙ ΕΝ ΑΓΓΛΙΑ. Περὶ τὰς ἀρχὰς τοῦ 17ου αἰῶνος, εἰς διαφόρους ἐπαρχίας τῆς Ἀγγλίας, ἐὰν ποτὲ ἀνὴρ περιπετειῶν ἕνεκα ἀπεμακρύνετο ἐπὶ πολὺν χρόνον τῆς συζύγου του, αὕτη εἶχε τὸ δικαίωμα νὰ συνέλθῃ εἰς δεύτερον γάμον. Ἐπανερχομένου ὅμως τοῦ ἀνδρὸς, καὶ ἐπιθυμοῦντος τὴν μετὰ τῆς γυναικὸς αὐτοῦ συμβίωσιν, τῷ ἐπετρέπετο νὰ ζητήσῃ αὐτὴν ἀπὸ τὰς χεῖρας τοῦ δευτέρου ἀνδρὸς μεθ' οὗ ἦτον ὑπανδρευμένη, ἤρκει μόνον νὰ προφέρωσιν ἀμφότεροι ἐπὶ παρουσίᾳ τοῦ Πνευματικοῦ Πατρὸς καὶ τῶν ἐπὶ τούτῳ προσκεκλημένων φίλων τὰς ἑξῆς εὐχὰς, τὰς ὁποίας φέρομεν εἰς γνῶσιν τῶν ἀναγνωστῶν ἡμῶν, ἐρανιζόμενοι αὐτὰς ἔκ τινος Ἀγγλικῆς Ἐφημερίδος διηγουμένης τοιοῦτον τι συμβάν.

Λόγοι τοῦ ἀνδρός: « Ἀγαπητή μοι σύζυγε· λυποῦμαι » σφόδρα διὰ τὴν ἀπὸ σοῦ παρατεταμένην ἀπομάκρυνσίν » μου, ἕνεκα τῆς ὁποίας ἠναγκάσθης εἰς δεύτερον νὰ ἔλ- » θῃς γάμον. Συνεπείᾳ δὲ τούτου, δεόμενος ὑπόσχομαι εἰς » τὸν Ὕψιστον καὶ εἰς τὸ περιστοιχοῦν ἡμᾶς πλῆθος, νὰ » σὲ παραλάβω πάλιν ὡς νόμιμον σύζυγόν μου, καὶ ὄχι » μόνον σὲ συγχωρῶ ἀλλὰ προσέτι, ἐπὶ λόγῳ τιμῆς, σοὶ » ἐγγυῶμαι νὰ διέλθω τὸ ἐπίλοιπον τῆς ζωῆς μου μετὰ » σοῦ, ἐκτελῶν ἀείποτε τὰ πρὸς σὲ ὀφειλόμενα καθήκοντά » μου συμφώνως *μὲ τὴν δοθεῖσαν σοι ὑπόσχεσίν μου κα-* » *τὰ τὴν ἡμέραν τοῦ γάμου μας* ».

Μετὰ τὸ τέλος δὲ τῶν λόγων τοῦ ἀνδρὸς ἄρχεται ἡ γυνὴ λέγουσα τὰ ἑξῆς.

« Ἀξιέραστε σύζυγε! Αἰσθανομένη μεγίστην θλῖψιν διὰ » τὸν δεύτερόν μου γάμον, ἐξαιτοῦμαι τὴν συγγνώμην σου, » καὶ ἐνώπιον Θεοῦ καὶ ἀνθρώπων ἀρνοῦμαι τὸν δεύτερόν » μου σύζυγον, ὑποσχομένη νὰ ἦμαι ἐδική σου μέχρι τέ- » λους τοῦ βίου ἐκτελοῦσα πάντοτε τὰ πρὸς σὲ ὀφειλόμε- » να καθήκοντά μου συμφώνως μὲ τὴν *δοθεῖσάν σοι ὑπό-* » *σχεσίν μου κατὰ τὴν ἡμέραν τοῦ γάμου μας* ».

Γινομένης, οὕτως εἰπεῖν, τῆς τελετῆς ταύτης, τὸ εἰς δεύτερον γάμον συνελθὸν ζεῦγος ἀπέρχεται εἰς τὰ ἴδια πρὸς πραγματοποίησιν καὶ διατήρησιν τῶν κατὰ τὸν πρῶτον γάμον δοθεισῶν ὑποσχέσεων.

ΟΜΙΛΟΥΜΕΝΑΙ ΓΛΩΣΣΑΙ.— Τὸ πρὸ πολλῶν ἐτῶν ἀναφανὲν δυσκολώτατον καὶ ἀπασχολῆσαν τὰ μέγιστα τοὺς πλείστους τῶν διασήμων ἱστορικῶν ζήτημα περὶ τοῦ ἀριθμοῦ τῶν ὁμιλουμένων γλωσσῶν καθ' ἅπασαν τὴν ὑφήλιον, μένει εἰσέτι κεκαλυμμένον ὑπὸ τὸν σκοτεινὸν πέπλον τῆς ἀβεβαιότητος. Οὐχ' ἧττον ὅμως, ἐρανιζόμενοι ἐκ πολλῶν Εὐρωπαίων ἱστορικῶν, δυνάμεθα ν' ἀπαριθμήσωμεν ὡς ἔγγιστα τὰς ἀπὸ κτίσεως κόσμου ὁμιλουμένας γλῶσσας, αἵτινες εἰσὶν ὡς ἑφεξῆς. Ἐν μὲν τῇ Εὐρώπῃ 53 ἐν Ἀφρικῇ 115 ἐν τῇ Ὠκεανίᾳ καὶ ἐν Ἀμερικῇ 422 καὶ ἐν Ἀσίᾳ 143 διάφοροι διάλεκτοι.

—ΔΙΚΗ. Δικηγόρος τις ἔχων οἰκογενειακὴν τινὰ δίκην εἰς τὰ δικαστήρια ἥτις διήρκει πρὸ ὀδγοήκοντα περίπου ἐτῶν, ἔλεγεν μίαν ἡμέραν ἀγορεύων. Κύριοι! εἶναι σχεδὸν ὁλόκληρος αἰών, ἀφ' ὅτου ἠρχίσαμεν τὴν δίκην ταύτην καὶ ἀπόδειξις τούτου ὅτι ὁ πάππος μου, ὁ πατήρ μου καὶ ἐγὼ, ἀπεθάναμεν εἰς τὸ διάστημα τῆς διαδικασίας ταύτης.— Κύριε δικηγόρε ἀπήντησεν ὁ πρόεδρος, ὁ Θεὸς ἀναπαύσοι τὴν ψυχήν σου· καὶ στραφεὶς πρὸς τὸ ἀκροατήριον κύριοι εἶπεν κηρύττω διαλελυμένην τὴν συνεδρίασιν.

ΗΟΙΗΣΙΣ.

Τῷ φίλῳ μοι
ΣΠ. ΒΛΑΣΣΟΠΟΥΛΩ.

Ὁπόταν σὲ ἀπήντησεν ἡ ἔκθαμβος ψυχή μου,
Ἀφῆκεν ἄναρθρον φωνὴν,
Ὡς λύρα ἥτις κρούεται ὑπὸ σκιᾶς πενθίμου,
εἰς νύκτα κόρη σκοτεινήν.

ΑΝΑΣΤΑΣΙΑΔΗΣ.

Πρὶν σὲ ἰδῇ εἰσέτι πρὶν ἔτι σὲ γνωρίσῃ,
Ἡ νεαρὰ ψυχή μου εἰς σὲ ἀνήκεν κόρη,
Καὶ πρὶν σὲ ἀπαντήσῃ,
Ματαίως εἰς κοιλάδας σ' ἐζήτει καὶ εἰς ὄρη.

Τὸ ὄνομά σου μόνον ἀκούσασα τὸ πρῶτον
Μὲ πτέρυγας ζεφύρων ἐπέταξε ς' τὰ ὕψη,
Ἐνῷ μάτην τὸν κρότον
Τῶν συνεχῶν παλμῶν της ἐζήτει ν' ἀποκρύψῃ.

Τῆς τύχης μου μαντεῖον, ὦ ὄνομα ὡραῖον,
Ἰδὲ πόσον μαγεύεις τὸν πενιχρόν μου βίον,
Κ' εἰς ὄμμα ὡραῖον
Ποίαν χαρὰν ἐκπέμπεις καὶ αἴσθημα ὁποῖον.

Ὁπόταν τῆς ζωῆς μου τὰς ὠχριώσας ὥρας,
Νὰ ζωπυρήσῃ ἦλθεν ἡ θελκτικὴ μορφή σου,
Σὲ εἶδον καὶ εἰς χώρας
Μὲ σὲ συνεπλανήθην ἀγνώστου παραδείσου.

Μ' ὡμίλησας! ἐχάθη εἰς τ' ὄμμα μου ἡ πλάσις
Ἀγγέλου ἡ φωνή σου φωνὴ ἦτο γλυκεία·
Καὶ εἰς γλυκὰς ἐκστάσεις
Ἡ ζωηρὰ μὲ ἦγε τοῦ νοῦ μου φαντασία.

Ἀλλ' ὅτε μειδιῶσαν ὦ Ἄγγελε σὲ εἶδον,
Ἀπόλαυσις ὁμοία ἀνέκραξα, ὑπάρχει! . . .
Καὶ ἐμπλεως ἐλπίδων
Εὐδαίμων ἡ ζωή μου ἄν, εἶπον αὐτὴ ἄρχῃ.

Σὲ βλέπων ἀναλάμπει ὁ σβύνων ὀφθαλμός μου,
Καὶ τὴν φωνήν σου μόνον ποθεῖ ἡ ἀκοή μου,
Τὸ πᾶν ἐπὶ του κόσμου
Σὺ εἶσαι, καὶ ἐλπίς μου, καὶ μέλλον καὶ ζωή μου.

———

Ἀλλ' εἴθε ἡ ζωή μου ἐν πλήρει ἠρεμίᾳ
Πλησίον νὰ διέλθῃ ς' τὴν νέαν σου ἀγκάλην,
Καὶ ἡ ψυχή μας μία,
Εἰς σφαῖραν νὰ πετάξῃ συνάμα εἴθε ἄλλην.

Α. Ι. Σ. (*Σάμος*)

———

Ἐν δάκρυ ἐπὶ τοῦ τάφου τοῦ φίλου μου

Δ. ΦΛΩΡΟΥ.

Δυστυχῆ! μὴ τὰ στήθη σου δέρνεις,
Σβύσ' τὴν φλόγα τῆς λύπης τῆς τόσης,
Κα! ἂν τὴν μαύρην καρδιὰ ξεῤῥιζώσῃς,
Ἀπ' ἐκεῖ ποῦ 'ν αὐτὸς δὲν τὸν φέρνεις.

ΖΑΔΟΚΩΣΤΑΣ.

———

Ματαίως ἡ καρδία μου ζητεῖ τὴν ἐρημίαν,
Ματαίως φεύγω τὴν φαιδρὰν τοῦ κόσμου κοινωνίαν,
Μάτην ἡδύλαλον πτηνόν,
Νὰ καταπνίξῃ προσπαθεῖ τὸν μαῦρον στεναγμόν μου,
Ἢ νὰ κρατήσῃ τὸ θερμὸν καὶ ῥέον δακρυόν μου
Μὲ ἕν κελάδημα τερπνόν.

Ἡ δυστυχὴς καρδία μου θρηνεῖ μὲ τὰς ἰτέας,
Καὶ ψάλλει καθὼς εἰς στιγμὰς πικρὰς καὶ τελευταίας
Ὁ θνήσκων κύκνος κελαδεῖ
Ὡς ἀποτρόπαιος σκιὰ ἐγγίζω τὰς ἀβύσσους,
Κ' εἰς δάση ἔνθ' αὖρα λεπτὴ σείει τὰς κυπαρίσσους
Ἐκ' ἡ ψυχή μου θρηνωδεῖ.

Ἀλλ' ἐν τῷ μέσῳ τῆς ψυχρᾶς σιγῆς τῆς ὑφηλίου,
Περὶ τὰ μέσα τῆς νυκτὸς ἐντὸς νεκροταφείου,
Ἀκούω πένθιμον κραυγήν.
Κλαυθμοὶ τοῦ νυκτικόρακος ἢ τῆς γλαυκὸς οἱ θρῆνοι
Τὰς ἀκοάς μου πλήττουσι; φεῦ! ἡ σκιὰ ἐκείνη
Ἐκφέρει μαύρην οἰμωγήν!

Ποῦ προχωρεῖ; ἂς ἴδωμεν ὦ! φέγγε μας σελήνη,
Τὴν ἀνεγνώρισα Θεέ! ἡ δύστυνος ἐκείνη,
Πῶς συγκινεῖ πᾶσαν ψυχήν!
Ἐστάθη, ἐγονάτισεν, εἰς νέον τι μνημεῖον,
Δυσίκομος ἡ τάλαινα καὶ μὲ σπονδὴν δακρύων,
Ποιεῖ θρηνώδη προσευχήν.

Βρέφος εἰς τὰς ἀγκάλας της κρατεῖ περηλημένον,
Κ' εἰς τὴν ὑγρὰν της δεξιὰν στέφανον μαραμένον,
Καὶ λέγει ταῦτα μὲ κλαυθμούς:
»Ἀώρως φεῦ! τοῦ βίου μου ἐμάρανες τὰ ῥόδα,
»Εἰς εὐανθῆ παράδεισον ὡς ἔθεσα τὸν πόδα,
Ψυχῆς ἠσθάνθην σπαραγμούς.

———

»Μιμοῦμαι τὴν εὐαίσθητον καὶ θλιβερὰν τρυγόνα,
»Ἥτις ἀπαύστως θρηνωδεῖ εἰς ἔρημον δρυμῶνα,
Συντρόφου στέρησιν πιστοῦ.
»Μαύρην ἐσθῆτα τοῦ λοιποῦ ἡ τάλαινα θὰ φέρω,
»Κ' εἰς μαῦρον μνῆμα θὰ θρηνῶ ἀντὶ οἴμοι! νὰ χαίρω
Ἐντὸς τοῦ νυμφικοῦ παστοῦ.

———

»Εἰς ὥραν καθ' ἣν σύμπασα ἡ φύσις ἡσυχάζει,
»Καὶ μὲ τὸν μαῦρον πέπλον της ἡ νὺξ τὸ πᾶν σκεπάζει,
Μέ γοερὰς ἐγὼ φωνάς,
»Τὴν ἡσυχίαν τῶν νεκρῶν ταράττω καὶ συγχίζω,
»Μὲ ῥεῖθρα τῶν δακρύων μου τοῦ τάφου σου ποτίζω
Ἰτέας δύο μελανάς.

———

»Τὸ τέκνον σου ς' τοὺς γόους μου κ' ἐκεῖνο κλαυθμηρίζει,
»Μὲ τὴν ἀθῶαν του φωνὴν πατέρα μου τραυλίζει,
κ' αἰσθάνεται θλίψιν πολλὴν,
»Ἀκοῦον μόνην τὴν ἠχὼ τοὺς λόγους του νὰ λέγῃ,
»Κ' ἐπὶ τοῦ στήθους μου ἐνῶ ὁ στεναγμός του φεύγει
Κλίνει εὐθὺς τὴν κεφαλὴν.

———

»Εἰς πέλαγος μὲ ἄφισες τρικυμιῶδες βίου,
»Ὡς λέμβον κινδυνεύουσαν καὶ ἄνευ πηδαλίου
Ἐν μέσῳ κλύδονος δεινοῦ.
»Χήραν μὲ τέκνον ὀρφανὸν ἀθῶον τρισαθῶον,
»Μὴ ἐννοοῦν τῆς δυστυχοῦς μητρός του κἂν τὸν γόον
Κ' ἐν μέσῳ κόσμου φαεινοῦ,

———

»Μετέβη τώρα φίλτατε ἡ ἀγαθὴ ψυχή σου,
»Καὶ μετ' ἀγγέλων τέρπεται ἐντὸς τοῦ παραδείσου
Πλήρης χαρᾶς τε καὶ στοργῆς.
»Τὴν σύντροφόν σου πλὴν σκληρῶς πῶς ἄφισες εἰς θρῆνον,
»Ἵνα μαραίνηται καθὼς τοῦ ἔαρος τὸ κρῖνον
Ἐπὶ τῆς κάτω ταύτης γῆς;

———

»Τὴν νεκρικήν σου ἄνοιξε ὦ σύζυγε ἀγκάλην,
»Καὶ λάβε τὴν φιλτάτην σου εἰς σφαῖραν κόσμου ἄλλην,
Ἔνθα σὺ τώρα κατοικεῖς....
»Ἀλλὰ τὸ τέκνον μας;... Θεέ! πῶς κλαῖον μὲ ταράττει
»Καὶ περιπτύσσον με θερμῶς τὰ βάθη πῶς σπαράττει
Καρδίας μου τῆς μητρικῆς!

———

Τὸ βρέφος ὅμως ὕπνωττε στὰ στήθη της ἀθῶως,
Ἐνῷ τῆς μαύρης του μητρὸς ὁ στεναγμὸς ἀθρόος
Ἐξήρχετο μετὰ λυγμῶν.
Τὸν μαραμένον στέφανον πολλάκις ἀσπασθεῖσα
Ἐπέστρεψεν ἡ δυστυχὴς σπαρακτικὸν ἀφεῖσα
Ἐπὶ τοῦ τάφου στεναγμόν.

———

. . . . . .

Τὸ πᾶν ἐκάλυψε σιγὴ γόοι κλαυθμοὶ καὶ θρῆνοι
Τὰ πάντα ἐσιώπησαν, καὶ μόνη ἡ Σελήνη
Ἀκτῖνας ἔῤῥιπτεν ὠχρὰς,
Ἐπὶ τοῦ τάφου ἔνθα τις μὲ μαραμένα χείλη,
Τὴν ψυχρὰν κόνιν συνεχῶς δακρυῤῥοῶν ἐφίλει
Φρικώδους κλίνης καὶ ψυχρᾶς.

Μ. Μ. ΠΑΠΠΑΣ

———

Η ΒΑΝΑΝΕΑ.

ΜΥΘΙΣΤΟΡΙΑ

ΦΡΕΔΕΡΙΚΟΥ ΣΟΥΛΙΕ

ΕΚ ΤΟΥ ΓΑΛΛΙΚΟΥ

Ὑπὸ Ι. Χ. Κ.

ΜΕΡΟΣ ΠΡΩΤΟΝ.

Α'.

Ο ΜΑΤΟΥΒΑΣ.

———

Κατὰ τὸν Ἀπρίλιον τοῦ ἔτους 1838, περὶ τὴν ὀγδόην ὥραν τῆς πρωΐας, τρεῖς ἄνθρωποι, διαφόρου μορφῆς ἐστάθησαν ἐπὶ λόφου τινὸς κειμένου πρὸς τὸ βόρειον μέρος τῆς Γουαδελούπης ἐν τῇ καλουμένῃ ἐπαρχίᾳ ὁ Ματουβᾶς.

Ἐντεῦθεν τὸ ὄμμα ἐπεκτείνεται πρὸς ἀπεράντους φυτείας καφεῶν, αἵτινες διακλαδιζόμεναι ὑπὸ μακρῶν σίχων ὀπωροφόρων μηλεῶν καὶ ἄλλων δένδρων ὁμοιάζουσι λαμπρὸν ποικιλόχροα τάπητα. Καὶ δεξιόθεν μὲν ἡ πεδιὰς βυθίζεται, οὕτως εἰπεῖν, εἰς τὸν ὠκεανὸν, ἐνῷ ἀριστερόθεν φαίνεται ὁ τεθολομένος ὁρίζων ὑψούμενος ἀπὸ λόφον εἰς λόφον καὶ τελευτῶν εἰς σειρὰν ἀλληλουχῶν ὀρέων περιστεφομένων ὑπὸ συσκίων δασῶν ὧν τὰ πυκνὰ φυλλώματα περιχρυσοῦνται ὑπὸ τῶν πρωϊνῶν ἡλιακῶν ἀκτίνων.

Οὐχὶ μακρὰν τοῦ μέρους τούτου ὑπῆρχε πάλαι ἡ οἰκία τοῦ Κ. Σ. ἐν ᾗ κατέφυγε κατὰ τὸ 1802 ὁ περιβόητος ἀρχηγὸς τῶν Κρεολῶν Δελγκρὲς τ' ὄνομα, διωκόμενος ὑπὸ τοῦ στρατηγοῦ Ῥισεπὰνς καὶ ἐν ᾗ ἑτάφη τινάξας αὐτὴν δι' ὑπονόμου εἰς τὸν ἀέρα ἀφοῦ πρῶτον ἔκλεισεν ἐν αὐτῇ τὰς γυναῖκας καὶ τὰ παιδία, προτιμῶν οὕτως ἡρωϊκὸν θάνατον παρὰ αἰσχρὰν δουλείαν.

Ὁ νεώτερος τῶν τριῶν ἄνω εἰρημένων ἀτόμων ἔστη σύννους ὑπὸ συκήν τινα καὶ ἤρχισε νὰ παρατηρῇ μετὰ προσοχῆς καὶ κατηφείας τὰ μὴ ἐξαλειφθέντα εἰσέτι ἴχνη τοῦ κτιρίου.

Ὁ νέος οὗτος ἦτο ἡλικίας 28 μέχρι τριάκοντα ἐτῶν, ἀναστήματος ὑψηλοῦ ἐμφαίνοντος ῥώμην καὶ εὐκινησίαν.

Ἐκ τοῦ τρόπου τῆς ἐνδυμασίας του δὲν ἠδύνατό τις νὰ ἐννοήσῃ ὅτι ὁ νέος οὗτος ἦν ξένος, ἀλλὰ τὸ πρόσωπόν του ἐφ' οὗ ὁ ἥλιος τῶν Ἀντιλλήσων (Antilles), δὲν εἶχεν εἰσέτι διαχύσει τὸ διάπυρον ἐκεῖνο καὶ ὑπομέλανον χρῶμα τὸ χαρακτηρίζον ἰδίως τοὺς Κρεολοὺς, ἐπρόδιδε τὴν πρὸ ὀλίγων μάλιστα ὡρῶν ἄφιξίν του.

Πραγματικῶς, ὁ νέος οὗτος Ἐρνέστης τοὔνομα ἦν υἱὸς πλουσίου τινὸς προμηθευτοῦ τῆς Χάβρης, ἀφιχθεὶς τὴν προτεραίαν εἰς Γουαδελοῦπαν.

Τὴν ἰδίαν ἑσπέραν τῆς ἀρίξεως του εἶχεν ζητήσει παρὰ τῆς δεσποινίδος Κλαρίσσης εἰς τῆς ὁποίας τὸ οἴκημα εἶχε καταλύσει, μαῦρον τινὰ ἐγχώριον ὁδηγὸν εἰς ὃν τὴν ἐπαύριον μόνον εἶπεν ὅτι τὸ μέρος ἔνθα ἐπεθύμει νὰ ὁδηγηθῇ ἦτο ἡ οἰκία τοῦ Κ. Σαμψὼν ἑνὸς τῶν ἐπισημοτέρων κατοίκων τοῦ Ματουβᾶ.

Τὸ δ' ἄλλο ἄτομον τὸ συνοδεῦον τὸν Ἐρνέστην ἦτο ὑπηρέτης τις Εὐρωπαῖος, χονδροειδὴς τις Νορμανδὸς οὗ τινος ἡ κομψὴ στολὴ κακῶς ὑπέκρυπτεν τὴν ὀστεῶδη καὶ δυσανάλογον κατασκευὴν τοῦ σώματος του, καὶ τοῦ ὁποίου τὸ στενὸν μέτωπον, ἡ πυῤῥὰ κόμη καὶ τὰ ἐρυθρὰ χείλη, ἦσαν εἰς ἀντίθεσιν μετὰ τῆς ἐπὶ τοῦ προσώπου του χαρακτηριζομένης πανουργίας, δολιότητος καὶ κακεντρεχείας.

Καθ' ἣν στιγμὴν ἄρχεται ἡ διήγησις μας, ὁ ὑπηρέτης Ἰωάννης Πλονζὲ εἶχεν ἐξαπλωθῇ μετὰ τρίωρον ὁδοιπορίαν ὑπὸ τὴν σκιὰν, κάθυγρος ὑπὸ τοῦ ἱδρῶτος, ἀσθμαίνων, καὶ μυρίας ψιθυρίζων ναρμανδικὰς βλασφημίας, ἐνῷ ὁ μαῦρος ὁδηγὸς Ζεὺς τοὔνομα κατεβρόχθιζε μεθ' ἡδύτητος ὀπώρας τινὰς ὧν οἱ μαῦροι γενικῶς εἰσὶ λαίμαργοι.

Ὁ νέος ἵστατο τὰς χεῖρας ἐσταυρωμένας ἐπὶ τοῦ στήθους καὶ τὸ βλέμμα προσηλωμένον ἐπὶ τῶν ἐρειπίων

τοῦ ἀρχαίου οἴκου τοῦ κόμητος Σ. μετ' ὀλίγον δὲ ὡσεὶ παραφερόμενος ὑπὸ τῶν συλλογισμῶν του.

— Ὦ ἦσαν γενναῖοι καὶ εὐγενεῖς τῳόντι ἄνδρες ἀνέκραξεν.

— Ποῖοι αὐθέντα; ἠρώτησεν δισθύμως ὁ ὑπηρέτης.

— Οἱ κρεολοὶ ἀπήντησεν ὁ Ἐρνέστης, οἵτινες μετὰ ἡρωϊκὴν ἀντίστασιν προτιμήσαν ἡρωϊκώτερον ἔτι θάνατον παρὰ αἰσχρὰν δουλείαν. Ὁ μαῦρος ἐγέλασεν περιφρονητικῶς καὶ ἤρχισε ν' ἀδῇ χαμηλῇ τῇ φωνῇ καὶ τρώγων πάντοτε τὸ ἑξῆς ἄσμα εἰς ἰδίαν γλῶσαν οὕτινος ἡ μετάφρασις ἰδού:

« *Αὐτοὶ οἱ κρεολοὶ ὅταν εὕρουν κανένα ἵππον καὶ ἱππεύσουν δὲν καταδέχονται πλέον νὰ λέγουν ὅτι αἱ μητέραι των ἦσαν μαῦραι.* »

Πρὶν ὅμως τελειώσει τὸν πρῶτον στίχον ἀρῆκε γοερὰν κραυγὴν, ἐκύλισε καταγῆς ὡς ὑπ' ὄφεως δηχθεὶς, καὶ προσήλωσε ἔντρομον βλέμμα ἐπὶ τοῦ ἀνθρώπου ὅστις τὸν εἶχε διακόψει ἐπηνεγκὼν ἐπὶ τῆς ῥάχεως του δεινὸν κτύπημα μάστιγος.

Ὁ Ἰωάννης Πλονζὲ ἀνεπήδησε πάραυτα νομίσας ὅτι κροταλίας τις ὄρις ἔδηξε τὸν δυσυχῆ μαῦρον· διότι ὁ Ἰωάννης οὐχὶ μόνον ἐπίζευεν εἰς τὴν ὕπαρξιν κροταλίων ὄφεων, ἀλλὰ καὶ δὲν ἀμφέβαλλεν οὐδόλως ὅτι ὑπῆρχον πίθηκοι ἑπτὰ ἢ ὀκτὼ πόδας τὸ μέγεθος, καὶ σαρκοφάγα ὄρνεα ἁρπάζοντα ὁλοκλήρους βόας ἐπὶ τῶν πτερύγων των.

Ὁ Ἐρνέστης ἔστρεψεν ὡσαύτως τὴν κεφαλὴν καὶ εἶδεν ἄνθρωπον τινὰ ὅστις βεβαίως εἶχεν ἐξέλθει διὰ μέσου τῶν πλησιόχωρον φυτειὰν περιστυχούντων δένδρων.

Ὁ ἄνθρωπος ἐκεῖνος ὑψηλόσωμος καὶ νέος εἶχε ὡραίους τοὺς χαρακτῆρας, ἀλλ' ἐπὶ τοῦ ἰσχνοῦ προσώπου του ἐζωγραφίζετο σκληρὰ καὶ ἀπάνθρωπος ψυχή. Τὸ μελαμψὸν χρῶμα του, τὰ ἐξέχοντα μῆλα τῶν παρειῶν του καὶ ἡ οὐλὴ κόμη του ἀρκούντως κατεδείκνυον ὅτι ἀνῆκεν εἰς τὴν φυλὴν ἐκείνην ἐφ' ἧς ὁ Ἐρνέστης εἶχεν ἐπιφέρει τὴν φιλοσοφικὴν κρίσιν του· ἀλλ' ὁ νέος ὁδοιπόρος δὲν ἔλαβεν καιρὸν νὰ παρατηρήσῃ πάντα ταῦτα διότι μετὰ φωνῆς ὀργίλου καὶ σοβαρᾶς ἣν ἤθελε μετριάσει ἴσως ἡ ἀνάμνησις τοῦ Δελιγκρές,

— Ποῖος ἀνέκραξεν σοὶ ἔδωκε τὸ δικαίωμα νὰ κτυπήσετε αὐτὸν τὸν ἄνθρωπον;

— Τὸν ἄνθρωπον! ἀπήντησεν ὁ κρεολός, δηλαδὴ αὐτὸν τὸν δοῦλον ἐννοεῖτε.

— Εἶναι ἀληθὲς δοῦλος, καὶ γνωρίζω ὅτι ἐδῶ συγχωρεῖται νὰ κτυπᾷ τις τὸν ὅμοιόν του, ἀλλὰ τὸ δικαίωμα τοῦτο δὲν ἀνήκει νομίζω παρὰ εἰς τὸν κύριον τοῦ δούλου.

— Ναὶ ἀλλὰ ἔχω νομίζω τὸ δικαίωμα νὰ τιμωρῶ ἐκείνους οἵτινες κλέπτουν τὰ ὀπωρικά μου.

— Δὲν εἶναι ἀληθὲς ἀνέκραξεν τρέμων ὁ μαῦρος διότι ποτὲ δὲν καλοῦσι κλοπὴν τὸ νὰ κόψῃ τις ἓν ὀπωρικὸν ἀπὸ ἕνα κῆπον· ἀλλ' ὁ ἄνθρωπος οὗτος μὲ ἐκτύπησεν διότι ἔψαλλα τὸ ᾆσμα ἐκεῖνο κατὰ τῶν κρεολῶν.

— Ἄθλιε! ἀνεβόησεν ὁ κρεολὸς ὑψῶν ἐκ νέου τὴν μάστιγα. Ἀλλὰ πρὶν ἔτι ἐπιφέρει τὸ κτύπημα ὁ Ἐρνέστης τὸν ἐμπόδισεν λέγων αὐτῷ.

— Ἐὰν πραγματικῶς ἀνήκετε εἰς αὐτὴν τὴν φυλὴν, ὀφείλετε νὰ εἶσθε ἐπιεικέστερος πρὸς τοὺς προγόνους σας τοὺς μαύρους.

Εἰς τοὺς λόγους τούτους τοῦ Ἐρνέστου ὁ κρεολὸς ἔῤῥιψεν ἐπ' αὐτοῦ ἄγριον βλέμμα, ἀλλ' ἐξετάσας ἴσως τὰ πρὸ αὐτοῦ τρία ἄτομα καὶ ἰδὼν τὴν πάλην ἄνισον καίτοι Ἡρακλείου ῥώμης κάτοχος, ἔστρεψε τὰ νῶτα πρὸς τὸν Ἐρνέστην, λέγων.

— Ἐπιτηρεῖτε καλλίτερον κύριε τὸ ἀνδράποδον τοῦτο διότι ἄλλως θὰ μετανοήσετε.

Καὶ πάραυτα, εἰσῆλθεν ἐν τῇ φυτείᾳ, ἐνῷ ὁ μαῦρος μυρίους ἐποίει μορφασμοὺς ὡς ὁ ὑπὸ τοῦ κυρίου του τιμωρηθεὶς πίθηξ. Τὸ μικρὸν τοῦτο συμβὰν ἤθελε φανῇ ἀσήμαντον εἰς πάντα ἄλλον παρὰ εἰς τὸν Ἐρνέστην εἰς ὃν ὑπῆρξε ἀντικείμενον μακρῶν καὶ δεινῶν συλλογισμῶν.

Τῷ ὄντι, ὁ Ἐρνέστης ἦτο εἷς ἐξ ἐκείνων τῶν φιλελευθέρων νέων, γενναῖαν ἔχων τὴν καρδίαν, καὶ ἐξημμένην τὴν κεφαλὴν, θεωρῶν τὴν ἐνεστῶσαν κατάστασιν τῶν ἀποίκων ὡς τὸ αἶσχος τοῦ αἰῶνος. Ὑπάλληλος ὢν ἐν τῷ καταστήματι τοῦ πατρός του οὗ τινος μυριάκις εἶχε ὑποκινήσει τὴν ὀργὴν διὰ τῶν κατὰ τῶν κερδοσκοπιῶν του σφοδρῶν καταφορῶν αὐτοῦ, δὲν ἔλειπεν, ὁσάκις σάκκος τις καφφὲ ἢ σακχάρεως ἐρέρετο ἐν ταῖς ἀποθήκαις ν' ἀνακράζῃ :

« Πεπολιτισμένε ἄνθρωπε! θέλεις πίει τὸ αἷμα τοῦ ὁμοίου σου ὑπὸ τὸ πρόσχημα τοῦ καφὲ καὶ τῆς ζακχάρεως· ἰδοὺ τὸ Εὐαγγέλιον τῶν ἀποικιῶν!

Λίαν δισχερὲς ὅθεν ἤθελεν εἶσθαι νὰ μαντεύσῃ τις ὁποῖοι λόγοι ἠνάγκασαν τὸν τοιαῦτα ἐλεύθερα φρονήματα κατέχοντα Ἐρνέστην ν' ἀπέλθῃ εἰς Γουαδελοῦπαν.

Ἀλλ' ἰδοὺ οἱ λόγοι οὗτοι.

Ὁ πατὴρ τοῦ Ἐρνέστου Κ. Κλεμανσὼ διέκειτο πρὸ πολλῶν ἐτῶν εἰς ἐμπορικὰς σχέσεις μετὰ τοῦ ἐν Γουαδελούπῃ Κ. Σαμψών. Μετ' οὐ πολὺ, αἱ σχέσεις αὗται κατέστησαν στενώτεραι, οἱ δύο ἔμποροι διέγνωσαν τὰς περιουσίας ἀλλήλων, καὶ ἐν αὐτῇ δὲ τῇ ἐμπορικῇ ἀλληλλογραφίᾳ των ἐκμυστηρεύοντο ἀμοιβαίως τὰς οἰκογενειακάς των ὑποθέσεις.

Οὕτως, ὅτε ὁ Κ. Σαμψὼν ἔγραφεν εἰς τὸν Κ. Κλεμανσῶ νὰ τῷ στείλῃ πολύτιμα τινὰ σκεύη, κόσμους, μουσικὴν, ἢ ἄλλο τι, τῷ παρήγγελεν νὰ ἐκλέγῃ αὐτὰ μετὰ προσοχῆς καθὸ προωρισμένα διὰ τὴν μονογενῆ του θυγατέρα καὶ κληρονόμον Κλάραν τοὔνομα.

Ἀφ' ἑτέρου δὲ, ὁ Κ. Κλεμανσῶ ὅτε ἔστελλε τὰ ζητούμενα πράγματα τὰ ἐπήνει ὡς κομψότατα, καθὸ ὄντα τῆς ἐκλογῆς τοῦ ἐμπειρογνώμονος καὶ φιλοκάλου χαίροντος φήμην Ἐρνέστου.

Ὥστε ὁ βαθύπλουτος καλλιεργητὴς μονογενῆ ἔχων θυγατέρα, καὶ ὁ οὐχ ἧττον εὔπορος προμηθευτὴς μονογενῆ ἔχων ὡσαύτως υἱὸν, ἔλαβον ὑπ' ὄψιν βεβαίως ὅτι ἡ συγχώνευσις τῶν δύο κολοσσιαίων ἐκείνων περιουσιῶν ὡραῖον θὰ ἦτο πρόβλημα· ἀμφότεροι ὅθεν, λέξιν πρὸς λέξιν, βῆμα πρὸς βῆμα, καὶ μετ' ἄκρας ἑκατέρωθεν περισκέψεως, εἶχον ἐκφράσει τὴν ἰδέαν ἐμπορικῆς συντροφίας.

Ὁ μὲν καλλιεργητὴς ἐζήτει ἄξιον τινα νέον ὅστις νὰ τοῦ διευθύνῃ τὰς νεωστὶ ἐφαρμοσθείσας εἰς τὴν καλλιέργειαν τῆς ζακχάρεως μηχανάς· ὁ δὲ προμηθευτὴς ἐπεθύμει νὰ γνωρίσῃ ὁ υἱός του τὸν τόπον ὅθεν ἐξήρχοντο τὰ τὸ ἐμπόριόν του ἀποτελοῦντα προϊόντα· τέλος πάντων μετὰ μακρὰν ἀλληλλογραφίαν, τὸ σχέδιον ἔγεινε ἀμοιβαίως παραδεκτὸν καὶ ἀπεφασίσθη νὰ στείλουν τὸν Ἐρνέστην εἰς Γουαδελοῦπαν, χωρὶς ὅμως νὰ τῷ κοινοποιήσωσι τὰ προμελετηθέντα.

Ὁ Κ. Σαμψὼν διὰ λόγους οὓς θὰ εἴπωμεν ἀργότερα, εἶχεν ἀπαιτήσει τὴν ἐχεμύθειαν ταύτην ἀπὸ τὸν Κ. Κλεμανσῶ ὅστις ὅμως δὲν ἠκολούθησεν τὰς συμβουλὰς τοῦ ἀνταποκριτοῦ του καθὸ γνωρίζων τὴν πρὸς τοὺς καλλιεργητὰς ἀντιπάθειαν τοῦ Ἐρνέστου, καὶ φοβούμενος μὴ ἅμα ἀφιχθέντος αὐτοῦ εἰς Γουαδελοῦπαν ἀποπεμφθῇ παρὰ τοῦ μέλλοντος πενθεροῦ του προσκρούων βαναύσως εἰς τὰς τούτου ἰδέας καὶ φρονήματα. Οὐχ ἧττον δὲ ἐφοβεῖτο μὴ ἡ εἰς τὸν Ἐρνέστην γενησομενη πρότασις συνοικεσίου μετὰ τῆς θυγατρὸς ἑνὸς ἐκ τῶν δουλεμπόρων ὡς ὁ Κ. Σαμψὼν ἀποῤῥιφθῇ ῥητῶς παρ' αὐτοῦ.

Ἐν τούτοις, ἡ κενοδοξία τοῦ προμηθευτοῦ ὑπερίσχυσε ἀπεφάσισεν νὰ εἴπῃ τὴν καθαρὰν ἀλήθειαν εἰς τὸν Ἐρνέστην, προτιμῶν ἐὰν οὗτος ἀπεποιεῖτο, ν' ἀποποιηθῇ ὡσαύτως ἐπί τινι εὐλογοφανῇ προφάσει εἰς τὸν ἀνταποκριτήν του, παρὰ νὰ ἴδῃ ἀποπεμπόμενον τὸν υἱόν του ὡς αὐθάδες τι μειράκιον.

Διὸ ἐκάλεσε παρ' αὐτῷ τὸν Ἐρνέστην ὅστις εἰς τοὺς πρώτους λόγους τοῦ πατρός του ἀνεσκίρτησεν ὑπ' ἀγανακτήσεως ἀλλ' αὐθωρεὶ κατέστη σύννους καὶ ὡς ἂν ἡ ὑπὸ τοῦ πατρός του γενομένη πρότασις παρίστα τὴν λύσιν τινος ζητήματος ἀπασχολοῦντος αὐτὸν, συγκατένευσεν ἀδιστάκτως.

Ἡ ἀπροσδόκητος αὕτη συγκατάθεσις ἐξέπληξεν καὶ κατετάραξεν οὐκ ὀλίγον τὸν Κ. Κλεμανσῶ ὑποπτευόμενον μὴ ἡ ὑποταγὴ αὕτη τοῦ υἱοῦ του ὑπέκρυπτε μυστικόν τι σχέδιον. Διὸ μυρίας τῷ ἐπρόβαλλεν ἐρωτήσεις ἀλλ' αἱ ἀπαντήσεις τοῦ νέου ἦσαν βραχεῖαι καὶ ἀκατάληπτοι διισχυριζομένου ὅτι ὁ μόνος σκοπός του ἦτο νὰ φανῇ ἀρεσὸς εἰς τὸν πατέρα του.

Ὥστε ὁ Κ. Κλεμανσῶ οὐδένα ἔχων λόγον ἵνα τὸν κρατήσῃ, ἐξαπέστειλεν αὐτὸν, ἀπαλλασσόμενος, ὡς ἔλεγεν, πάσης εὐθύνης.

Ἀλλοίμονον! ἐὰν ὁ Κ. Κλεμανσῶ ἐγίνωσκεν ὁποῖα ἦσαν τὰ σχέδια τοῦ Ἐρνέστου, ἤθελε κρατήσει αὐτὸν διαπαντὸς ἐν Χάβρῃ.

Καὶ τῷ ὄντι ὁ φιλελεύθερος νεανίας εἶχεν ἀφεθῇ ἐπὶ τῶν πτερύγων τῆς φαντασίας ὡς πάντες οἱ τὰ ὄνειρα πραγματικότητας ἐκλαμβάνοντες.

Καὶ πρῶτον μὲν προὐτίθετο νὰ ἐπισκεφθῇ τὰς ἀποικίας, περιηγηθῇ τὸν τόπον, μελετήσῃ τὸ διέπον αὐτὸν σύστημα, ὡς καὶ τὰ χρηστὰ καὶ φαῦλα ἐπικρατοῦντα ἤθη, ἵνα ἐπαναφέρῃ μετὰ ταῦτα ἐν Γαλλίᾳ ἐναργεῖς καὶ ἀδιαριλονεικήτους ἀποδείξεις καὶ διὰ τούτων καταπολεμήσῃ τὴν βάρβαρον ἐκείνην καὶ σκληρὰν τυραννίαν, τὴν καθιστῶσαν τὰ ἀνθρώπινα πλάσματα ἠλίθια καὶ ποταπὰ κτήνη.

Μετὰ τὰς σκέψεις ταύτας, ἡ φαντασία, ἡ τρομερὰ αὕτη μάγισσα ἐζήτει μεγαλείτερα σχέδια· δύσκολον τάχα ἤθελεν εἶσθαι νὰ κατηχήσῃ τις διὰ τοῦ λόγου ἢ μᾶλλον διὰ παραδειγμάτων πρὸς θρίαμβον τῆς ἀνθρωπότητος;

Οὕτως ὁ Ἐρνέστης ἐν ταῖς ὀνειροπολήσεις του ἐνυμφεύετο τὴν δεσποινίδα Σαμψὼν καθίστατο κύριος τῶν ἰδιοκτησιῶν τοῦ πενθεροῦ του, εἶτα μιᾷ τῶν ἡμερῶν ἠλευθέρωνεν ὅλους τοὺς ὑπ' αὐτὸν δούλους ἀφοῦ πρῶτον προετοίμαζεν αὐτοὺς διὰ νέας τινὸς κοινωνικῆς διαίτης, καὶ οὕτως ἀπήλαυεν τῆς ἐμπιστοσύνης καὶ ἀφοσιώσεώς των.

Τότε οἱ ὀκνηροὶ δοῦλοι καθίσταντο φιλόπονοι ἐργάται, τὰ ἠλίθια ἐκεῖνα ὄντα καθίσαντο τίμιοι, ἐγκρατεῖς κἀγαθοὶ οἰκογενειάρχαι, καὶ διὰ μόνης τῆς ἀπελευθερώσεως των εὑρίσκοντο αἴφνης ἐξησκημένοι εἰς ἁπάσας τὰς ἀρετὰς, ἐνῷ ὁ Ἐρνέστης Κλεμανσῶ ὡς ἄλλος ἀπόστολος, ὡς ἄλλος πατριάρχης ἐθεμελίου ἐν μέσῳ τῶν δούλων ἐκείνων ἀποικιῶν ἐλευθέραν τινὰ ἀποικίαν καὶ προσυλήτιζεν τοὺς ἁμαρτωλοὺς καὶ τυφλώττοντας δουλεμπόρους.

Μετὰ μικρὸν ἡ σκηνὴ ἤλλαζεν· οἱ φθονεροὶ ἄποικοι τῷ παρενέβαλλον μύρια προσκόμματα εἰς τὴν ἑαυτοῦ ἐπιχείρισιν· τὸν κατεδίωκον, τὸν ἐστενοχώρουν καὶ ἐπιβουλευόντο τὴν ζωήν του. Τότε ὁ ἀπόστολος ἐγένετο Σπάρτακος, ἐτίθετο ἐπὶ κεφαλῆς τῶν ἐλευθερωθέντων μαύρων, προσεκάλει τοὺς ἐλευθερίαν ποθοῦντας λοιποὺς δούλους καὶ κυρήττων τὸν πόλεμον κατὰ τῶν λευκῶν τυράννων ἀπηλευθέρωνε τὴν ὑπὸ τὰς αἰσχρὰς ἀλύσσεις τῆς δουλείας ζένουσαν καὶ καταπιεζομένην ἐκείνην γῆν, καὶ ἐγκαθίδρυεν ἀκμαῖαν δημοκρατίαν ἥτινος ὁ ἴδιος καθίστατο πρόεδρος.

Δὲν δυνάμεθα βεβαίως νὰ εἴπωμεν ὅτι ταῦτα ἦσαν τα σχέδια τοῦ Ἐρνέστου διότι ἠσθάνετο ἑαυτὸν ἀνίκανον εἰσέτι πρὸς πραγματοποίησιν αὐτῶν· ἀλλ' εἶναι βέβαιον ὅτι κατὰ τὰς ἐκδρομὰς τῆς φαντασίας του καὶ διαμέσου τῆς ἀπεράντου πεδιάδος τῶν συμπερασμῶν ἡ ἰδέα αὕτη εἶχεν ἀναφανῇ ὡς φάσμα, ὁ δὲ νεανίας τὴν ὤθει πρὸ αὐτοῦ χωρὶς ὅμως καὶ νὰ δίδῃ βάσιν.

Ἕν ἐκ τῶν μᾶλλον ἀπασχολούντων αὐτὸν ἀντικειμένων, ἣν καὶ ἡ στολὴ ἣν ἤθελε φέρει ὡς δημοκρατικὸς βα-

σιλεὺς, καὶ πολλάκις ῥεμβάζων εἶχεν χαράξει διὰ τοῦ μολυβδοκονδύλου παραδόξους τινὰς μορφὰς ἡγεμόνων αἵτινες θὰ ἥρμαζον λαμπρῶς ἐπὶ κεφαλῆς ἑνὸς ςρατοῦ μαύρων. Κατὰ τοὺς ὑπολογισμοὺς τοῦ νέου οἱ φυγάδες πάσης φυλῆς ἤθελον εἶσθαι οἱ πρῶτοι θιασῶται τῶν ἰδεῶν του καί τοι πληροφορηθεὶς περὶ τῆς πρὸς τοὺς μαύρους ἀντιπαθείας τῶν κρεολῶν, καὶ λησμονῶν ὅτι καὶ ἐν Εὐρώπῃ ὁ ἀρτίως ἐξευγενισθεὶς περιφρονεῖ περισσότερον τῶν πρὸ μικροῦ ὅμοιον του πολίτην παρὰ τὸν ἀρχαιότερον ἀριστοκράτην, καὶ ὅτι ἡ ἀνθρώπινος φύσις εἶναι ἡ αὐτὴ πανταχόσε τῆς οἰκουμένης.

Ἐξ ἁπάντων τούτων ἐννοεῖ ὁ ἀναγνώςης ὅτι ἡ μετὰ τοῦ Ἰδομενέως (τοῦτο εἶναι τὸ ὄνομα τοῦ κρεολοῦ) συνάντησις τοῦ Ἐρνέστου ἔφερεν καίριον τραῦμα εἰς τὰς ἐλπίδας καὶ τὰς ὀνειροπολήσεις του, καθ' ἣν στιγμὴν μάλιστα ὁ νεανίας εἶχεν ἐνθουσιασθεῖ πλέον παρὰ τὸ σύνηθες θεωρῶν τὸ μέρος ἔνθα ὁ Δελγαρὲς εἶχε θυσιασθεῖ τόσῳ γενναίως.

Τοιαύτην δὲ ἐντύπωσιν τῷ ἐπροξένησεν ἡ συνάντησις αὕτη ὥστε ἅμα ὁ κρεολὸς εἰσῆλθεν ἐν τῇ ψυτείᾳ ἐστράφη πρὸς τὸν Ἰωάννην καὶ μεθ' ὕφους λίαν ἀποτόμου.

— Ἄγωμεν ὀκνηρὲ, τῷ εἶπεν, ἀρκετὰ ἀνεπαύθης νομίζω.

Εἶτα ἀποτεινόμενος πρὸς τὸν μαῦρον, προσέθεσεν μειλιχίως.

— Ἐξακολουθήσωμεν τὴν ὁδόν μας φίλε μου.

Β'.

Ο ΥΠΗΡΕΤΗΣ ΚΑΙ Ο ΔΟΥΛΟΣ.

Ὁ Ζεὺς ἔδειξεν τὴν ὁδὸν ἣν ὤφειλον ν' ἀκολουθήσωσιν καὶ ἥτις ἐκτείνετο πρὸς τὴν μακρόθεν φαινομένην Σουφριέραν.

Ὁ Ἐρνέστης ᾤδευσε πρῶτος ἵνα παραδοθῇ εἰς τὰς σκέψεις των, ὁ δὲ Ἰωάννης μετὰ τοῦ μαύρου τὸν ἠκολούθησαν.

Ἐν τούτοις ὁ Μαστρὸ Πλονζὲ, μετὰ πλείςης ὅσης δυσμενείας ὑπήκουσεν εἰς τὴν διαταγὴν τοῦ κυρίου του, διότι ἅμα ἀπομακρυνθέντος αὐτοῦ, ἀνέκραξε μετ' ὀργῆς.

— Νὰ πάρ' ὁ διάβολος! καλλίτερα εἶχα νὰ ἤμην εἰς τὸ χωριό μου νὰ σκάπτω τὴν γῆν, παρὰ νὰ ψήνομαι ἐδῶ εἰς τὸν ἥλιον ὡσὰν τὸ ψάρι 'στὴν ἐσχάραν.

— Πῶς, ἠρώτησεν ἔκπληκτος ὁ Ζεύς, ἔσκαπτες εἰς τὴν πατρίδα σου; εἶσαι λοιπὸν καὶ σὺ δοῦλος;

—Ἐξ ἐναντίας ἀπήντησεν ὁ Ἰωάννης, τότε ἤμην ἐλεύθερος· ἀλλὰ δὲν ἐξετίμησα τὴν εὐτυχῆ θέσιν μου.

— Ἀδύνατον ἐπανέλαβεν, ὁ Ζεύς· τὸ σκάψιμον εἶναι ἐδῶ τὸ ἐπιπονήτερον ἔργον τῶν μαύρων· ὅσον τὸ κατ' ἐμὲ τοὐλάχιστον, προτιμῶ μυριάκις τὴν ἐργασίαν τῆς οἰκίας.

— Ἴσα, ἴσα προσέθεσεν ὁ Ἰωάννης ἡ ἐργασία τῆς οἰκίας εἶναι σκλαβειά; Νὰ σηκώνεσε τὸ πρωὶ εἰς τὰς πέντε διὰ νὰ φροντίσῃς διὰ τὸν ἵππον, καὶ νὰ καθαρίσῃς τὴν ἅμαξαν. Ἔπειτα νὰ ἑτοιμάσῃς τὰ πράγματα τοῦ κυρίου, νὰ καθαρίσῃς τὰ ἐνδύματα καὶ τὰ ὑποδήματά του, νὰ συγυρίσῃς τὸ δωμάτιον, νὰ κάμῃς τὰς παραγγελίας, νὰ πηγαίνῃς εἰς τὴν ἀγορὰν, νὰ συνοδεύῃς τὸν κύριον πολλάκις εἰς τοὺς περιπάτους του, ἐνίοτε νὰ τὸν περιμένῃς τρεῖς ὥρας εἰς τὴν θύραν τοῦ θεάτρου καὶ τῶν χορῶν.

Ὁ Μαῦρος ἠτένισε ἔκπληκτος τὸν Ἰωάννην καὶ ἀνέκραξεν.

— Πῶς! ὅλ' αὐτὰ τὰ ἔκαμνες μόνος;

— Βέβαια, ἀπήντησεν ὁ ὑπηρέτης μετὰ κομπαστικοῦ ἤθους.

— Ἄ! ἐδῶ δὲν εἶν' ἔτσι, ἐπανέλαβεν ὁ μαῦρος ἐδῶ εἶναι εἷς δοῦλος διὰ τὸ πρόγευμα, ἄλλος διὰ τὰ ἐνδύματα, ἄλλος διὰ τὸ δωμάτιον, καὶ ἄλλος διὰ τὸν ἵππον.

Ἄ! ἐξακολούθησεν μετὰ θλιβερᾶς φωνῆς, ὁ δυστυχὴς δοῦλος ἤθελεν ἀποθάνει ἀπὸ τὸν κόπον ἐὰν ἠναγκάζετο νὰ κάμῃ ὅλην αὐτὴν τὴν ἐργασίαν μόνος.

— Μοὶ φαίνεται ἀπήντησεν ὁ Ἰωάννης ὅτι ἐσεῖς ἀπερνᾶτε καλλίτερα ἀπὸ ἡμᾶς.

— Ψεύματα! ψεύματα! ἀνεβόησεν ὁ Ζεὺς, ἡμεῖς εἴμεθα δυστυχεῖς καὶ ἄθλιοι μαῦροι· ὁ λευκὸς εἶναι πάντοτε εὐτυχής!

— Ναὶ. δὲν λέγω τὸ ἐναντίον, ἀπήντησεν ὁ Ἰωάννης θέλων νὰ ἀκτήσῃ τὴν ὑπεροχήν του, διότι ὁ λευκὸς εἶναι πάντοτε ἐλεύθερος τουλάχιστον.

— Τότε λοιπὸν δὲν ἐργάζεται! ἠρώτησε περίεργος ὁ Ζεύς.

— Πῶς θέλεις, ζῶον νὰ ζῇ χωρὶς νὰ ἐργάζηται;

— Τὶ λοιπὸν θὰ πῇ νὰ ἦναι ἐλεύθερος.

— Νὰ ἦναι ἐλεύθερος; . . . ἔ, διάβολε ἀπήντησεν· ἀμηχάνως ὁ Ἰωάννης θὰ πῇ ὅτι ὅταν δὲν εἶμαι εὐχαριστημένος ἀπὸ τὴν ὑπηρεσίαν τοῦ Κ. Κλεμανσῶ, τὸν ἀφίνω, καὶ ὑπάγω εἰς ἄλλον.

— Ἐννοῶ, ἐννοῶ· ἀπήντησεν ὁ Ζεὺς μειδιῶν μετ' εὐχαριστήσεως, εἶσαι ἐλεύθερος νὰ ἦσαι σκλάβος ὁποίου θέλεις.

Ὁ Ἐρνέστης ὅστις εἶχε βραδύνει τὸ βῆμα του, ἤκουσε τὸ τέλος τῆς συνδιαλέξεως ταύτης, καὶ πρὸ πάντων τὴν τελευταίαν ἀπάντησιν τοῦ μαύρου, ἥτις ἐν τῇ ἁπλότητι αὐτῆς περιέκλειε σκληρὰν ἀλήθειαν ἐπὶ τῆς λεγομένης ὑπεροχῆς τῶν Εὐρωπαίων ὑπηρετῶν καὶ ἐπειδὴ πᾶν ὅτι ἀπέβλεπεν τὸ ἀντικείμενον τοῦτο ἀπήρεσκεν εἰς τὸν νεανίαν στραφεὶς πρὸς τὸν Ἰωάννην.

— Ἔ, ζῶον! τῷ εἶπεν ὀργύλως ἄφησε αὐτὸν τὸν δυστυχῆ ἥσυχον.